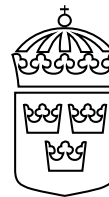

Regeringens proposition

2023/24:151

Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd

Prop.
2023/24:151

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 23 maj 2024

Ulf Kristersson

Maria Malmer Stenergård
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås bl.a. att en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd ska kunna folkbokföras tidigare än vad nuvarande reglering medger. Det lämnas också förslag för att säkerställa att en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och som arbetar ska ha rätt till arbetsbaserad föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning. Förslagen syftar till att förbättra levnadsvillkoren för utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och ge dem större möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden på ett ändamålsenligt och samhällsekonomiskt effektivt sätt. Det föreslås samtidigt vissa ändringar för att förtydliga nuvarande regelverk, bl.a. att en utlänning som har ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, i regel inte ska vara försäkrad för bosättningsbaserade förmåner enligt socialförsäkringsbalken eller ha rätt till insatser med stöd av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Förslagen bygger på en överenskommelse mellan regeringen och Sverigedemokraterna.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 november 2024.

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag om folkbokföring av utlänningar med tillfälligt skydd i vissa fall	5
2.2	Förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)	7
2.3	Förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)	9
2.4	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.....	11
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade	13
2.6	Förslag till lag om ändring i lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd	14
2.7	Förslag till lag om ändring i lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd	16
3	Ärendet och dess beredning	18
4	Massflyktsdirektivet och det svenska genomförandet.....	19
4.1	Massflyktsdirektivets innehåll i relevanta delar	19
4.2	Det svenska genomförandet 2003	19
4.3	Rådets genomförandebeslut	20
4.4	Levnadsvillkoren för utlänningar med tillfälligt skydd bör förbättras.....	21
5	Folkbokföring	23
5.1	Utlänningar med tillfälligt skydd ska kunna folkbokföras tidigare	23
5.2	Anmälan om inflyttning	28
6	Tydligare regler om uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd	31
7	Rätten till bosättningsbaserade förmåner enligt socialförsäkringsbalken och statligt tandvårdsstöd	32
8	Rätten till vissa arbetsbaserade förmåner enligt socialförsäkringsbalken.....	37
9	Insatser för särskilt stöd och särskild service	39
10	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	42
11	Konsekvenser.....	44
12	Författningskommentar.....	54
12.1	Förslaget till lag om folkbokföring av utlänningar med tillfälligt skydd i vissa fall	54
12.2	Förslaget till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)	56
12.3	Förslaget till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)	58
12.4	Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken	59

12.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade	60
12.6	Förslaget till lag om ändring i lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd	61
12.7	Förslaget till lag om ändring i lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd	62
Bilaga 1	Sammanfattning av utkast till lagrådsremiss Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd	64
Bilaga 2	Utkastets lagförslag	65
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	73
Bilaga 4	Lagrådets yttrande	74
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 23 maj 2024	75

Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om folkbokföring av utlänningar med tillfälligt skydd i vissa fall.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481).
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716).
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.
5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.
6. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd.
7. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om folkbokföring av utlänningar med tillfälligt skydd i vissa fall

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om krav för folkbokföring av en utlänning som omfattas av rådets genomförandebeslut (EU) 2022/382 av den 4 mars 2022 om fastställande av att det föreligger massiv tillströmning av fördrivna personer från Ukraina i den mening som avses i artikel 5 i direktiv 2001/55/EG, med följderna att tillfälligt skydd införs, och som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716).

2 § Denna lag ska tillämpas i stället för 4 § andra stycket folkbokföringslagen (1991:481). I övrigt tillämpas folkbokföringslagens bestämmelser för en person som omfattas av denna lag.

3 § Lagen gäller inte för en utlänning som har beviljats en flyktingstatusförklaring enligt 4 kap. 3 c § utlänningslagen (2005:716) eller ett resedokument enligt 4 kap. 4 § utlänningslagen eller om det i övrigt finns sådana synnerliga skäl för folkbokföring som avses i 4 § andra stycket folkbokföringslagen (1991:481).

4 § De uttryck som används i denna lag har samma betydelse och tillämpningsområde som i folkbokföringslagen (1991:481).

När folkbokföring ska ske

5 § En utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716) får inte folkbokföras under de första tolv månaderna av uppehållstillståndens sammanlagda giltighetstid. Därefter ska utlänningen folkbokföras om han eller hon kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin nattvila eller motsvarande vila (dygnsvilan) i landet under ytterligare minst sex månader.

6 § För ett barn som föds levande här i landet och beviljas uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716) gäller följande. Om barnet inte har folkbokförts vid födseln enligt 2 § folkbokföringslagen (1991:481) får barnet, trots det som anges i 5 §, folkbokföras om modern folkbokförs. Det som sägs om modern gäller

Prop. 2023/24:151 även fadern eller barnets förälder enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken om han eller hon är vårdnadshavare.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2024.

2. En utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd enligt 21 kap. 2, 3 eller 4 § utlänningslagen (2005:716) före den 1 november 2023 ska folkbokföras om han eller hon kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin nattvila eller motsvarande vila (dygnsvilan) i landet åtminstone till och med den 4 mars 2025. En anmälan om inflyttning enligt 26 § folkbokföringslagen (1991:481) ska lämnas till Skatteverket inom fyra veckor från ikraftträdandet.

2.2 Förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)

Prop. 2023/24:151

Härigenom föreskrivs att 4 och 26 §§ folkbokföringslagen (1991:481) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

En utlänning som måste ha uppehållsrätt eller uppehållstillstånd för att få vistas i Sverige, får folkbokföras endast om detta villkor är uppfyllt eller om det finns synnerliga skäl för att han eller hon ändå ska folkbokföras.

En utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716) ska inte folkbokföras, om utlänningen kan antas komma att vistas i landet med stöd av det beviljade tillståndet under kortare tid än tre år. Detta gäller dock inte, om utlänningen har beviljats en flyktingstatusförklaring enligt 4 kap. 3 c § utlänningslagen eller en motsvarande förklaring enligt äldre bestämmelser eller ett resedokument enligt 4 kap. 4 § utlänningslagen eller om det i övrigt finns synnerliga skäl för folkbokföring.

Av 2 § lagen (2024:000) om folkbokföring av utlänningar med tillfälligt skydd i vissa fall framgår att andra stycket inte gäller för den som omfattas av den lagen.

26 §²

Den som har flyttat in från utlandet och ska folkbokföras ska anmäla inflyttningen till Skatteverket. En sådan anmälan ska göras inom en vecka efter det att han eller hon har vistats i landet i tre månader.

Den som har flyttat in från utlandet och ska folkbokföras ska anmäla inflyttningen till Skatteverket. En sådan anmälan ska göras inom en vecka efter det att han eller hon har vistats i landet i tre månader. *Om den som måste ha uppehållstillstånd för att få vistas i Sverige har vistats i landet i mer än tre månader utan att uppfylla villkoren i 4 §, ska dock anmälan göras inom fyra veckor efter den dag förutsättningarna för folkbokföring har uppfyllts.*

En anmälan ska även göras när den som är avregistrerad som försvunnen ska folkbokföras och när ett barn ska folkbokföras här i landet enligt 2 a § eller 3 § tredje stycket.

Anmälningsskyldigheten enligt första stycket gäller inte en utländsk medborgare som omfattas av 4 § lagen (1976:661) om immunitet och

¹ Senaste lydelse 2013:380.

² Senaste lydelse 2013:380.

Prop. 2023/24:151 privilegier i vissa fall och som inte har rätt till motsvarande immunitet och privilegier som en diplomatisk företrädare vid en främmande makts beskickning.

Denna lag träder i kraft den 1 november 2024.

2.3 Förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)

Prop. 2023/24:151

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 18 § och 21 kap. 7 § utlänningslagen (2005:716) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

18 §¹

En utlänningsansökan om uppehållstillstånd i Sverige ska ha ansökt om och beviljats ett sådant tillstånd före inresan i landet. En ansökan om uppehållstillstånd får inte bifallas efter inresan.

Första stycket gäller dock inte om

1. utlänningsansökan har rätt till uppehållstillstånd här som flykting eller alternativt skyddsbehövande enligt 1 § eller kan beviljas uppehållstillstånd här med stöd av 21 kap. 2, 3 eller 4 §,

1. utlänningsansökan har rätt till uppehållstillstånd här som flykting eller alternativt skyddsbehövande enligt 1 § eller kan beviljas uppehållstillstånd här med stöd av 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 §,

2. utlänningsansökan med stöd av 6 § bör beviljas uppehållstillstånd här,

3. en ansökan om uppehållstillstånd avser förlängning av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd som beviljats en utlänningsansökan med stöd av 3 eller 3 a §,

4. utlänningsansökan kan beviljas eller har ett tidsbegränsat uppehållstillstånd här med stöd av 15 §,

5. utlänningsansökan enligt 3 § första stycket 1–4, 3 a § första stycket 1–4 eller andra stycket har stark anknytning till en person som är bosatt i Sverige och det inte skäligen kan krävas att utlänningsansökaren reser till ett annat land för att ge in ansökan där,

6. utlänningsansökan har rätt till uppehållstillstånd med stöd av 3 § första stycket 5,

7. utlänningsansökan kan beviljas uppehållstillstånd enligt 15 a eller 15 d §,

8. följande villkor är uppfyllda:

a) utlänningsansökan ansöker om förlängning av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd, för arbete som har beviljats enligt 10 § i de fall som avses i 6 kap. 2 § första stycket eller enligt 15 a §, eller för att bedriva näringsverksamhet enligt 10 a §,

b) utlänningsansökan har ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för arbete som har beviljats enligt 10 § i de fall som avses i 6 kap. 2 § första stycket och ansöker om ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för att bedriva näringsverksamhet enligt 10 a § eller tvärtom inom giltighetstiden för det tidigare tillståndet och förutsättningarna för det tillståndet varit uppfyllda, eller

c) en ansökan avser ett uppehållstillstånd som familjemedlem till en utlänningsansökan som avses i a eller b, om ansökan ges in inom giltighetstiden för det tidigare tillståndet som familjemedlem och utlänningsansökan beviljas uppehållstillstånd enligt de bestämmelser som anges där,

¹ Senaste lydelse 2022:303.

9. utlänningen har ett uppehållstillstånd enligt 10 § eller 5 b kap. 3 § och antingen slutfört studier som motsvarar 30 högskolepoäng eller fullföljt en termin vid forskarutbildning eller har ett uppehållstillstånd enligt 5 b kap. 1, 2, 4, 7 eller 8 §,

10. utlänningen har rätt till uppehållstillstånd enligt 2 a eller 2 d §, eller 11. det annars finns synnerliga skäl.

Första stycket gäller inte heller om utlänningen har beviljats en visering för att besöka en arbetsgivare i Sverige eller är undantagen från kravet på visering om han eller hon ansöker om ett uppehållstillstånd för arbete inom ett slag av arbete där det råder stor efterfrågan på arbetskraft. En ytterligare förutsättning är att arbetsgivaren skulle förorsakas olägenheter om utlänningen måste resa till ett annat land för att ge in ansökan där eller att det annars finns särskilda skäl.

Första stycket gäller inte heller en utlänning som har beviljats ett uppehållstillstånd enligt 9 §, om ansökan avser ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för arbete enligt 10 § i de fall som avses i 6 kap. 2 § första stycket eller för att bedriva näringsverksamhet enligt 10 a § och ges in inom giltighetstiden för det tidigare tillståndet.

Vid skälighetsbedömningen enligt andra stycket 5 ska konsekvenserna för ett barn av att skiljas från sin förälder särskilt beaktas, om det står klart att uppehållstillstånd skulle ha beviljats om prövningen gjorts före inresan i Sverige.

I fråga om uppehållstillstånd för en utlänning som ska avvisas eller utvisas enligt ett beslut som har fått laga kraft gäller föreskrifterna i 15 a och 20 §§ samt 12 kap. 16 b, 16 c och 18–20 §§.

I 7 § lagen (2017:353) om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå föreskrivs ytterligare undantag från första stycket under perioden 20 juli 2021–19 januari 2025.

21 kap.

7 §

En utlänning som beviljas uppehållstillstånd med tillfälligt skydd *skall* också ges arbetstillstånd för den tid som uppehållstillståndet gäller.

En utlänning som beviljas uppehållstillstånd med tillfälligt skydd *eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd ska* också ges arbetstillstånd för den tid som uppehållstillståndet gäller.

Denna lag träder i kraft den 1 november 2024.

2.4 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Prop. 2023/24:151

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 3 § och 11 kap. 8 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

3 §

Den som kommer till Sverige och kan antas komma att vistas här under längre tid än ett år ska anses vara bosatt här i landet. Detta gäller dock inte om synnerliga skäl talar mot det. *En utlänning som enligt 4 § andra stycket folkbokföringslagen (1991:481) inte ska folkbokföras ska inte heller anses vara bosatt här.*

Den som kommer till Sverige och kan antas komma att vistas här under längre tid än ett år ska anses vara bosatt här i landet. Detta gäller dock inte om synnerliga skäl talar mot det.

En utlänning som har ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716) ska inte anses vara bosatt här. Detta gäller dock inte, om utlänningen har beviljats en flyktingstatusförklaring enligt 4 kap. 3 c § utlänningslagen eller ett resedokument enligt 4 kap. 4 § utlänningslagen.

En i Sverige bosatt person som lämnar landet ska fortfarande anses vara bosatt här i landet om utlandsvistelsen kan antas vara längst ett år.

11 kap.

8 §

En förälder har rätt till föräldrapenningsförmåner endast för vård av barn som är bosatt i Sverige. Vid adoption ska barnet anses bosatt i Sverige om den blivande föräldern är bosatt här.

Trots det som anges i första stycket har en förälder rätt till föräldrapenningsförmåner för vård av barn som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716).

Prop. 2023/24:151

1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2024.
2. För den som var folkbokförd i Sverige den 31 oktober 2024 gäller 5 kap. 3 § i den äldre lydelsen.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Prop. 2023/24:151

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade ska införas en ny paragraf, 7 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 a §

En utlänning som har ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716) har inte rätt till insatser enligt denna lag.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2024.
  2. Lagen tillämpas inte för den som har beviljats en insats före ikraftträdandet.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 5 § och 2 kap. 1 och 1 a §§ lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

5 §¹

Statligt tandvårdsstöd får lämnas om patienten, när tandvårdsåtgärden påbörjas,

1. är försäkrad för bosättningsbaserade förmåner enligt 4 och 5 kap. socialförsäkringsbalken, *eller*

2. utan att vara bosatt här har rätt till förmåner som följer av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen.

1. är försäkrad för bosättningsbaserade förmåner enligt 4 och 5 kap. socialförsäkringsbalken,

2. utan att vara bosatt här har rätt till förmåner som följer av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen, *eller*

3. har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716) och omfattas av en regions ansvar enligt 5 § tandvårdslagen (1985:125).

2 kap.

1 §²

Allmänt tandvårdsbidrag får användas för betalning av ersättningsberättigande tandvårdsåtgärder under en period av högst två år räknat från och med den 1 juli varje år, om patienten detta datum uppfyller kraven i 1 kap. 5 § 1 *eller* 2.

Varje bidrag får användas för betalning vid endast ett tillfälle.

Allmänt tandvårdsbidrag får användas för betalning av ersättningsberättigande tandvårdsåtgärder under en period av högst två år räknat från och med den 1 juli varje år, om patienten detta datum uppfyller kraven i 1 kap. 5 § 1, 2 *eller* 3.

¹ Senaste lydelse 2010:1322.

² Senaste lydelse 2011:1189.

Särskilt tandvårdsbidrag får användas för betalning av ersättningsberättigande förebyggande tandvårdsåtgärder under två perioder om vardera högst sex månader varje år, räknat från och med den 1 januari respektive den 1 juli, om patienten

1. detta datum uppfyller kraven i 1 kap. 5 § 1 *eller* 2, och 1. detta datum uppfyller kraven i 1 kap. 5 § 1, 2 *eller* 3, och

2. när tandvårdsåtgärden påbörjas har en sjukdom eller funktionsnedsättning som medför risk för försämrad tandhälsa.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om de sjukdomar och funktionsnedsättningar som avses i första stycket 2.

Denna lag träder i kraft den 1 november 2024.

³ Senaste lydelse 2011:1189.

2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 5 § och 2 kap. 1 och 1 a §§ lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt förslaget i 2.6

Föreslagen lydelse

1 kap.

5 §

Statligt tandvårdsstöd får lämnas om patienten, när tandvårdsåtgärden påbörjas,

1. är försäkrad för bosättningsbaserade förmåner enligt 4 och 5 kap. socialförsäkringsbalken,

2. utan att vara bosatt här har rätt till förmåner som följer av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen, *eller*

3. har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, *eller* uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716) och omfattas av en regions ansvar enligt 5 § tandvårdslagen (1985:125).

1. är försäkrad för bosättningsbaserade förmåner enligt 4 och 5 kap. socialförsäkringsbalken, *eller*

2. utan att vara bosatt här har rätt till förmåner som följer av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen.

2 kap.

1 §

Allmänt tandvårdsbidrag får användas för betalning av ersättningsberättigande tandvårdsåtgärder under en period av högst två år räknat från och med den 1 juli varje år, om patienten detta datum uppfyller kraven i 1 kap. 5 § 1, 2 *eller* 3.

Varje bidrag får användas för betalning vid endast ett tillfälle.

Allmänt tandvårdsbidrag får användas för betalning av ersättningsberättigande tandvårdsåtgärder under en period av högst två år räknat från och med den 1 juli varje år, om patienten detta datum uppfyller kraven i 1 kap. 5 § 1 *eller* 2.

1 a §

Särskilt tandvårdsbidrag får användas för betalning av ersättningsberättigande förebyggande tandvårdsåtgärder under två perioder om vardera högst sex månader varje år, räknat från och med den 1 januari respektive den 1 juli, om patienten

1. detta datum uppfyller kraven i 1 kap. 5 § 1, 2 eller 3, och 1. detta datum uppfyller kraven i 1 kap. 5 § 1 eller 2, och

2. när tandvårdsåtgärden påbörjas har en sjukdom eller funktionsnedsättning som medför risk för försämrad tandhälsa.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om de sjukdomar och funktionsnedsättningar som avses i första stycket 2.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.
  2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för tandvårdsåtgärder som har påbörjats före ikraftträdandet.

3 Ärendet och dess beredning

Rådets direktiv 2001/55/EG av den 20 juli 2001 om miniminormer för att ge tillfälligt skydd vid massiv tillströmning av fördrivna personer och om åtgärder för att främja en balans mellan medlemsstaternas insatser för att ta emot dessa personer och bära följderna av detta (i fortsättningen massflyktsdirektivet) trädde i kraft 2001. Massflyktsdirektivet genomfördes i svensk rätt 2003 (Uppehållstillstånd med tillfälligt skydd vid massflykt, prop. 2001/02:185).

Massflyktsdirektivet aktiverades för första gången genom rådets genomförandebeslut (EU) 2022/382 av den 4 mars 2022 om fastställande av att det föreligger massiv tillströmning av fördrivna personer från Ukraina i den mening som avses i artikel 5 i direktiv 2001/55/EG, med följden att tillfälligt skydd införs (i fortsättningen rådets genomförandebeslut). Beslutet fattades med anledning av Rysslands militära invasion av Ukraina den 24 februari 2022.

Inom Justitiedepartementet har ett utkast till lagrådsremiss utarbetats där vissa förslag på lagändringar lämnas för utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd (i fortsättningen uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd). En sammanfattning av innehållet i utkastet till lagrådsremiss finns i *bilaga 1* och utkastets lagförslag finns i *bilaga 2*. Utkastet har remissbehandlats och ett remissmöte hölls den 19 mars 2024. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Justitiedepartementet (Ju2024/00480).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 2 maj 2024 att inhämta Lagrådets yttrande över lagförslag som överensstämmer med lagförslagen i denna proposition. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 4*. Lagrådet har lämnat förslagen utan erinran.

4 Massflyktsdirektivet och det svenska genomförandet

Prop. 2023/24:151

4.1 Massflyktsdirektivets innehåll i relevanta delar

Massflyktsdirektivet syftar till att personer från tredjeland ska få ett omedelbart skydd i en massflyktssituation, tillgång till vissa sociala rättigheter och till att främja en balans mellan medlemsstaternas insatser. Direktivet är ett minimidirektiv (artikel 1).

Det är Europeiska unionens råd (i fortsättningen rådet) som beslutar huruvida en massflyktssituation föreligger och vilka grupper av personer som ska omfattas av det tillfälliga skyddet (artikel 5).

Det tillfälliga skyddet ska enligt direktivet inledningsvis gälla i ett år. Skyddet kan förlängas automatiskt med sex månader i taget i högst ett år. Därefter kan rådet fatta beslut om att det tillfälliga skyddet ska gälla ytterligare ett år.

Medlemsstaternas skyldigheter gentemot personer som åtnjuter tillfälligt skydd framgår av artiklarna 8–16. Medlemsstaterna ska bl.a. under en tid som inte ska vara längre än den tid som gäller för det tillfälliga skyddet tillåta personer som åtnjuter tillfälligt skydd att arbeta som anställda eller som egenföretagare och ta del av t.ex. utbildningsmöjligheter för vuxna, yrkesutbildning och praktisk arbetsplatsorientering. Den gängse lagstiftningen i medlemsstaterna om ersättning, tillgång till sociala trygghetssystem vid verksamhet som anställd eller egenföretagare samt övriga villkor ska tillämpas (artikel 12). Medlemsstaterna ska också se till att personer som åtnjuter tillfälligt skydd får sina behov tillgodosedda när det gäller sjukvård, social välfärd och uppehälle, om de saknar tillräckliga medel. Sjukvården ska åtminstone innefatta akutsjukvård och nödvändig behandling av sjukdomar (artikel 13.2). Dessutom ska medlemsstaterna bevilja personer under 18 år som åtnjuter tillfälligt skydd tillträde till utbildningsväsendet på samma villkor som medborgarna i den mottagande medlemsstaten, medan vuxna får ges tillträde till det allmänna utbildningsväsendet (artikel 14).

När det tillfälliga skyddet upphör får medlemsstaterna i enskilda fall förlänga giltighetstiden för skyldigheterna i artiklarna 8–16 för personer som har omfattats av tillfälligt skydd och som deltar i ett program för frivilligt återvändande (artikel 21.3).

4.2 Det svenska genomförandet 2003

Massflyktsdirektivet genomfördes i svensk rätt 2003 i 1989 års utlänningslag (prop. 2001/02:185). Bestämmelserna som genomförde massflyktsdirektivet fördes senare över i huvudsak oförändrade till 21 kap. utlänningslagen (2005:716), förkortad UtL. Kapitlet finns i slutet av utlänningslagen för att markera att bestämmelserna i kapitlet är avsedda att tillämpas endast i en undantagssituation (Ny instans- och processordning i utlännings- och medborgarskapsärenden, prop. 2004/05:170 s. 316). Kapitlet innehåller de särskilda bestämmelser som

Prop. 2023/24:151 behövs för att genomföra direktivet. Därutöver gäller utlänningslagens övriga regler i tillämpliga delar även vid tillfälligt skydd (jfr 21 kap. 1 §, prop. 2001/02:185 s. 117 och prop. 2004/05:170 s. 316).

En utlänning som omfattas av ett beslut om tillfälligt skydd och som överförs till Sverige eller som tas emot här ska ges ett tidsbegränsat uppehållstillstånd, uppehållstillstånd med tillfälligt skydd (21 kap. 2 § första stycket). I 21 kap. 4 § finns bestämmelser om uppehållstillstånd med tillfälligt skydd för nära anhöriga till den som getts tillfälligt skydd (för familjeåterförening). Att en utlänning har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd hindrar inte att en ansökan om asyl som flykting prövas (21 kap. 5 §). Ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd får inte gälla längre tid än den tid som har beslutats av rådet (21 kap. 6 § första stycket). En utlänning som beviljas uppehållstillstånd med tillfälligt skydd ska också ges arbetstillstånd för den tid som uppehållstillståndet gäller (21 kap. 7 §). Om ett program för att förbereda att utlänningen återvänder självmant har inletts när ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd upphör, får tillståndet förlängas högst två år för en person som deltar i programmet. Ett sådant tillstånd kallas uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd (21 kap. 6 § andra stycket).

4.3 Rådets genomförandebeslut

Massflyktsdirektivet aktiverades för första gången genom rådets genomförandebeslut den 4 mars 2022. Beslutet fattades med anledning av Rysslands militära invasion av Ukraina den 24 februari 2022. I beslutet fastställer rådet att det föreligger massiv tillströmning till unionen av fördrivna personer som har tvingats lämna Ukraina till följd av en väpnad konflikt (artikel 1).

Enligt artikel 2.1 ska beslutet tillämpas på vissa kategorier av personer som fördrivits från Ukraina den 24 februari 2022 eller senare till följd av de ryska väpnade styrkornas militära invasion som inleddes den dagen, bl.a. vissa ukrainska medborgare, vissa personer som åtnjöt internationellt skydd eller motsvarande nationellt skydd i Ukraina, samt familjemedlemmar till de kategorierna. Vilka som ska anses vara familjemedlemmar preciseras i artikel 2.4 i beslutet. Ett grundkriterium är att familjen redan fanns och var bosatt i Ukraina före den 24 februari 2022. Enligt artikel 2.2 ska beslutet även tillämpas på personer som på grundval av ett giltigt permanent uppehållstillstånd som utfärdats i enlighet med ukrainsk rätt kan visa att de var lagligen bosatta i Ukraina före den 24 februari 2022 och som inte kan återvända till sitt ursprungsland eller sin ursprungsregion på trygga och varaktiga villkor.

Rådets genomförandebeslut har i svensk rätt utsträckts till att även gälla för en person som har rest in i Sverige under perioden från och med den 30 oktober 2021 till och med den 23 februari 2022 och som efter inresan har fortsatt att vistas här i landet, om han eller hon tillhör en sådan kategori av personer som anges i artikel 2.1 eller 2.2 i genomförandebeslutet (4 kap. 19 h § utlänningsförordningen [2006:97]). Sedan den 22 december 2023 har rådets genomförandebeslut utsträckts till att även gälla utlänningar som lagligen befann sig i Sverige före den 22 december 2023 och är

ukrainska medborgare eller hade internationellt skydd i Ukraina samt familjemedlemmar till dessa grupper.

Rådet och EU-kommissionen uttalade under hösten 2022 att skyddet skulle förlängas automatiskt till och med den 4 mars 2024. Den 28 september 2023 beslutade rådet att förlänga skyddet till och med den 4 mars 2025. På EU-nivå pågår diskussioner om hur en EU-gemensam strategi för att hantera frågan efter att skyddet löper ut den 4 mars 2025 kan utformas.

Under 2022 beviljades ca 48 000 personer uppehållstillstånd med tillfälligt skydd i Sverige och under 2023 beviljades ca 11 000 personer ett sådant tillstånd. Vid årsskiftet 2023/2024 befann sig omkring 39 000 personer med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd i Sverige. Den totala kostnaden under 2022 för mottagande av och stöd till personer med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet uppgick till ca 1,8 miljarder kronor under 2023, jämfört med ca 2 miljarder kronor 2022.

4.4 Levnadsvillkoren för utlänningar med tillfälligt skydd bör förbättras

Regeringens bedömning: Levnadsvillkoren och möjligheterna att etablera sig på arbetsmarknaden bör förbättras för utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd.

Utkastets bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser instämmer i bedömningen att levnadsvillkoren för utlänningar med tillfälligt skydd bör förbättras. Några remissinstanser, däribland *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* och *Nordic Ukraine Forum* framhåller att förslagen bl.a. bör bidra till att underlätta för målgruppen att arbeta och att stärka deras rätt till hälso- och sjukvård. Flera remissinstanser, däribland *Region Stockholm*, *Svenska Röda Korset* och *Socialstyrelsen* är särskilt positiva till att tillgången till hälso- och sjukvård för målgruppen förbättras.

Skälen för regeringens bedömning: Utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, men som inte är folkbokförda i Sverige omfattas av lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (förkortad LMA), vilket bl.a. innebär en möjlighet att erhålla dagersättning för den som saknar tillräckliga medel. Nuvarande nivå på dagersättningen beslutades år 1994 och har varit oförändrad sedan dess. För en ensamstående person som bor i boende där mat inte ingår lämnas dagersättning med 71 kronor per dag. För barnfamiljer lämnas dagersättning beroende på barnens ålder. Vidare kan särskilt bidrag lämnas för kostnader som uppstår på grund av särskilda behov. En utlänning som omfattas av lagen om mottagande av asylsökande m.fl. har inte rätt till bistånd enligt socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, för förmåner av motsvarande karaktär. Rätt till bistånd föreligger inte heller för bostadskostnader (1 § andra stycket LMA). När en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd folkbokförs upphör denna att omfattas av lagen om mottagande av asylsökande m.fl. (1 § första stycket 2 LMA). En person som inte kan klara sin försörjning

Prop. 2023/24:151 har då i stället möjlighet att ansöka om ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen, en bedömning som utgår från den sökandes inkomster och utgifter och som därmed skiljer sig från den schabloniserade ersättningsmodellen i lagen om mottagande av asylsökande m.fl.

Utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, men som inte är folkbokförda i Sverige, omfattas vidare av lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. Enligt denna lag ska personer under 18 år erbjudas hälso- och sjukvård och tandvård i samma omfattning som personer som är bosatta i regionen. För vuxna gäller dock att regionen endast ska erbjuda vård som inte kan anstå, mödrhälsovård, vård vid abort och preventivmedelsrådgivning, vilket ligger i linje med medlemsstaternas skyldighet enligt artikel 13.2 i massflyktsdirektivet, dvs. att tillgodose behovet av akutsjukvård och nödvändig behandling av sjukdomar.

För att få en bättre bild över situationen för de som flytt från Ukraina och beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd i Sverige, särskilt när det gäller vilka hinder som finns för gruppen att etablera sig på arbetsmarknaden, gav regeringen i mars 2023 FN:s migrationsorganisation (IOM) i uppdrag att genomföra en enkätundersökning riktad till vuxna ukrainska medborgare i Sverige. Regeringen mottog i juni 2023 IOM:s rapport efter den genomförda undersökningen. I enkätundersökningen som besvarades av 4 746 personer framkommer bl.a. att personer med tillfälligt skydd har flera svårigheter i Sverige. Av de svarande uppger 51 procent att språkkunskaper i svenska är ett av de mest omedelbara behoven och 80 procent av de svarande uppger att bristande språkkunskaper är ett hinder för att komma in på arbetsmarknaden. 33 procent av de svarande uppger att finansiellt stöd är det största upplevda behovet och att det är svårt att klara sig på dagersättningen. 38 procent av de svarande uppger att anledningen till att de behövt återvända till Ukraina är för att de varit i behov av hälso- och sjukvård som de enligt nu gällande reglering inte har rätt till i Sverige. Vidare uppger 32 procent av de svarande att de i dagsläget inte har möjlighet att öppna ett bankkonto i Sverige, främst på grund av problem med identitetshandlingar.

Regeringen har vidtagit åtgärder för att förbättra villkoren för personer med tillfälligt skydd, bl.a. har möjligheten att få tillgång till studier i svenska genom svenska för invandrare (sfi) samt svenska och svenska som andra språk på komvux vidgats. Regeringen har tillfört 100 miljoner kronor för 2023 och 80 miljoner kronor för 2024 i statsbidrag till kommuner som erbjuder sfi till personer med tillfälligt skydd. I vårändringsbudgeten för 2024 föreslår regeringen att ytterligare 20 miljoner kronor tillförs i statsbidraget. Men bl.a. rapporten från IOM indikerar att ytterligare åtgärder bör övervägas.

En utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och som kan ligga till grund för folkbokföring omfattas av personkretsen i lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare och kan erbjudas etableringsinsatser och få etableringsersättning. Arbetsförmedlingen ansvarar för etableringsprogrammet, som är ett arbetsmarknadspolitiskt program som riktar sig till bl.a. nyanlända som har fyllt 20 men inte 66 år och som har ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd enligt 21 kap. UtIL som kan ligga

till grund för folkbokföring. Etableringsprogrammet syftar till att underlätta och påskynda nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet. För att kunna anvisas till etableringsprogrammet krävs bl.a. ett uppehållstillstånd som kan ligga till grund för folkbokföring.

I IOM:s rapport framkommer vidare att den tillgång till hälso- och sjukvård som erbjuds enligt vad som följer av medlemsstaternas skyldighet enligt artikel 13.2 i massflyktsdirektivet i vissa fall är otillräcklig, vilket bl.a. medfört att en del personer återvänt till Ukraina i syfte att söka vård.

Sammanfattningsvis bedömer regeringen i likhet med flera remissinstanser att levnadsvillkoren för utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd bör förbättras och att de bör ges större möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden på ett ändamålsenligt och samhällsekonomiskt effektivt sätt.

5 Folkbokföring

5.1 Utlänningar med tillfälligt skydd ska kunna folkbokföras tidigare

Regeringens förslag: Särskilda krav för folkbokföring av en person som omfattas av rådets genomförandebeslut ska införas i en ny lag.

Lagen ska inte gälla för en utlänning som har beviljats en flyktingstatusförklaring eller ett resedokument eller om det i övrigt finns synnerliga skäl för folkbokföring.

En utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd ska inte folkbokföras under de första tolv månaderna av uppehållstillståndens sammanlagda giltighetstid. Därefter ska utlänningen folkbokföras om han eller hon kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin nattvila eller motsvarande vila (dygnsvilan) i landet under ytterligare minst sex månader.

Ett barn som föds levande här i landet och beviljas uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd och som inte har folkbokförts vid födseln får folkbokföras om modern folkbokförs. Detsamma gäller om fadern eller barnets förälder enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken folkbokförs och är vårdnadshavare.

Utkastets förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Majoriteten av de remissinstanser som har yttrat sig ställer sig positiva till att den aktuella gruppen ska kunna folkbokföras tidigare. *Skatteverket* har vissa synpunkter på den lagtekniska utformningen. *Migrationsverket* påpekar att barn födda utomlands kanske inte kommer att kunna folkbokföras samtidigt som föräldrarna om de beviljas uppehållstillstånd vid olika tidpunkter. *Centrala studiestödsnämnden (CSN)* efterfrågar ett förtydligande av hur förslaget om att utlänningar med tillfälligt skydd ska folkbokföras påverkar studiestödet. *Jämställdhetsmyndigheten* för fram att det bör övervägas om folkbokföring ska kunna ske ännu tidigare än de tolv månader som föreslås

Prop. 2023/24:151 för att säkerställa att målgruppen i ett tidigt skede får tillgång till tillräckligt skydd och stöd. *Uppsala universitet* anser att det bör motiveras varför folkbokföring inte ska kunna ske under de första tolv månaderna. *Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV)* påpekar att målgruppen kommer att omfattas av rätten till läkemedelsförmåner.

Skälen för regeringens förslag

Gällande rätt

Folkbokföring innebär fastställande av en persons bosättning och registrering av de uppgifter om personen som får förekomma i folkbokföringsdatabasen (1 § folkbokföringslagen [1991:481], förkortad FOL). Det kan bl.a. avse uppgifter om namn, födelsetid, adress, medborgarskap, civilstånd och samband med make, barn, föräldrar eller vårdnadshavare. Folkbokföringen är den grundläggande registreringen av befolkningen i Sverige. Uppgifterna i folkbokföringen ska spegla befolkningens bosättning, identitet och familjerättsliga förhållanden så att olika samhällsfunktioner får ett korrekt underlag för beslut och åtgärder (2 § andra stycket förordning [2017:154] med instruktion för Skatteverket).

Den som efter inflyttning anses vara bosatt i Sverige ska folkbokföras. En person anses bosatt här i landet om han eller hon kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin nattvila eller motsvarande vila (dygnsvilan) i landet under minst ett år. Även den som kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin dygnsvila både inom och utom landet ska folkbokföras om han eller hon med hänsyn till samtliga omständigheter får anses ha sin egentliga hemvist här (3 § första stycket FOL). Undantag från folkbokföring finns i vissa fall, vilket regleras i 4 och 5 §§ FOL.

En utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § UtlL ska inte folkbokföras, om utlänningen kan antas komma att vistas i landet med stöd av det beviljade tillståndet under kortare tid än tre år. Detta gäller dock inte, om utlänningen har beviljats en flyktingstatusförklaring enligt 4 kap. 3 c § UtlL eller en motsvarande förklaring enligt äldre bestämmelser eller ett resedokument enligt 4 kap. 4 § UtlL eller om det i övrigt finns synnerliga skäl för folkbokföring (4 § andra stycket FOL). Bestämmelsen är ett undantag från huvudregeln i 3 § FOL att den som efter inflyttning kan antas komma att vistas i landet under minst ett år i princip ska folkbokföras (prop. 2001/02:185 s. 121).

Ett antal förmåner är på ett eller annat sätt kopplade till folkbokföringen eller folkbokföringslagens bestämmelser om när en person ska anses som bosatt i landet. Exempelvis följer av 8 kap. 1 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) att regionen ska erbjuda en god hälso- och sjukvård åt den som är bosatt inom regionen. Med bosättning avses här detsamma som i folkbokföringslagen (Regeringens proposition om hälso- och sjukvårdslag, m.m., prop. 1981/82:97 s.115 och En ny hälso- och sjukvårdslag, prop. 2016/17:43 s. 137). En liknande bestämmelse finns i 5 § tandvårdslagen (1985:125). Som *TLV* påpekar omfattas den som är bosatt i Sverige också av rätten till läkemedelsförmåner (4 § lagen [2002:160] om läkemedelsförmåner m.m.).

I förarbetena till bestämmelsen i 4 § andra stycket FOL uttalas att det är rimligt att Migrationsverket har huvudansvaret för de personer som har uppehållstillstånd med tillfälligt skydd under de första två åren som uppehållstillståndet gäller. Dessa utlänningar kommer därvid att erhålla insatser enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. Om den enskilde – när han eller hon har vistats i Sverige i två år med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd – därefter får ytterligare en förlängning av det tillfälliga skyddet så att den sammanlagda tiden uppgår till tre år, är det rimligt att jämställa personer som haft uppehållstillstånd med tillfälligt skydd med andra utlänningar som vistas lagligt i Sverige. Detta innebär att folkbokföring i princip härefter bör ske i de fall då det kan antas att den förlängda vistelsen kan komma att ha viss varaktighet (prop. 2001/02:185 s. 90 och 91).

Massflyktsdirektivet aktiverades första gången i mars 2022 med anledning av Rysslands militära invasion av Ukraina. Eftersom det är första gången massflyktsdirektivet aktiverades har undantagsbestämmelsen i 4 § andra stycket FOL aldrig tidigare tillämpats.

Med anledning av att något uppehållstillstånd med tillfälligt skydd inte beviljades i anslutning till att massflyktsdirektivet aktiverades utan först senare, fanns heller ingen person som, vid rådets beslut att förlänga skyddet under ett tredje år, uppfyllde kravet i folkbokföringslagen om vistelse i minst tre år med stöd av det beviljade tillståndet. Detta gällde även om personen faktiskt anlände till Sverige före eller i samband med att massflyktsdirektivet aktiverades. Bestämmelsen har därför inte kommit att tillämpas på det sätt som lagstiftaren avsåg.

Huvudansvaret för de personer som har uppehållstillstånd med tillfälligt skydd bör alltså ligga på Migrationsverket under en inledande tid. Skyddet är, som tidigare nämnts, av tillfällig natur och tanken är att de som beviljas skydd ska återvända hem så snart den akuta situationen i hemlandet är över. Det är emellertid inte rimligt att en utlänning som beviljas ett tidsbegränsat uppehållstillstånd i en massflyktsituation vistas alltför länge i landet utan att anses som bosatt här. En ordning som innebär att en person som har varit här i tre år och som förbereder sig för att återvända till sitt hemland skulle folkbokföras i anslutning till att personen bestämt sig för att lämna Sverige är inte heller lämplig. Mot denna bakgrund finns det anledning att överväga en förändring av vilka krav som bör ställas för att en person som omfattas av rådets genomförandebeslut ska kunna folkbokföras.

Massflyktsdirektivet kan komma att aktiveras under väsentligt skiftande förhållanden. Att hitta en generellt tillämplig ordning utifrån de vitt skilda förutsättningar som ett massflyktsscenario kan uppstå i skulle därför kräva ett omfattande analysarbete. Den nuvarande aktiveringen har pågått i drygt två år och det är enligt regeringens mening angeläget att förbättra situationen så snabbt som möjligt för de ukrainare som befinner sig i Sverige med stöd av direktivet. Utgångspunkten är därför att se över vilka krav som bör ställas för folkbokföring av en person som omfattas av rådets genomförandebeslut. Sådana krav bör regleras i en särskild lag som gäller i stället för nuvarande 4 § andra stycket FOL. Som anges i avsnitt 4.3 har rådets genomförandebeslut i svensk rätt utsträckts till att även gälla bl.a.

Prop. 2023/24:151 utlänningar som lagligen befann sig i Sverige före den 22 december 2023 och är ukrainska medborgare eller hade internationellt skydd i Ukraina samt familjemedlemmar till dessa grupper. Det innebär alltså att även de utlänningarna bör omfattas av lagen.

Utgångspunkten är att skyddet enligt massflyktsdirektivet ska vara av tillfällig natur. Regeringen bedömer därför till skillnad från vissa remissinstanser att det är lämpligt att rättigheterna inledningsvis begränsas för en utlänning som beviljas uppehållstillstånd med tillfälligt skydd. En utlänning som har beviljats ett sådant uppehållstillstånd bör alltså inte komma i fråga för folkbokföring direkt vid inflyttningen till Sverige.

Det bör därför anges i den nya lagen att en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd inte får folkbokföras under de första tolv månaderna efter att uppehållstillståndet har beviljats. Därmed kommer huvudansvaret för personer som omfattas av massflyktsdirektivet att ligga kvar på Migrationsverket under minst det första året av personernas vistelse i Sverige. Efter tolv månader bör en utlänning med tillfälligt skydd folkbokföras om han eller hon kan antas komma att tillbringa sin dygnsvila i Sverige under ytterligare minst sex månader. Bestämmelsen innebär i praktiken ett striktare krav i förhållande till bosättningskravet i 3 § FOL. Det beror på att det först krävs minst 12 månaders vistelse i Sverige innan personen får folkbokföras, förutsatt att han eller hon kan antas vistas i landet i ytterligare sex månader, dvs. totalt 18 månader. Genom det kravet säkerställs dels att personens vistelse i landet uppgår till viss varaktighet, dels att folkbokföring inte kommer i fråga för en person som kan antas lämna landet inom en snar framtid.

Skatteverket påpekar att ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd inte är ett och samma beslut som ett uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd och att bestämmelsen därför bör formuleras så att den återspeglar att den sammanlagda giltighetstiden ska beaktas när frågan om folkbokföring ska prövas. Regeringen instämmer i Skatteverkets bedömning i denna del och föreslår därför en justering av den lagtekniska utformningen i enlighet med Skatteverkets förslag. Till skillnad från Skatteverket anser regeringen emellertid att det inte finns skäl att justera namnet på den särskilda lag som föreslås.

När en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd uppfyller kraven och folkbokförs kommer han eller hon anses vara bosatt och bl.a. omfattas av reglerna om regionernas ansvar att erbjuda hälso- och sjukvård och tandvård enligt 8 kap. 1 § hälso- och sjukvårdslagen respektive 5 § tandvårdslagen.

I fråga om uppehållstillståndets betydelse vid bedömning av om utlänningen kan antas komma att tillbringa sin dygnsvila i landet kan följande förtydligas. En utlänning som måste ha uppehållsrätt eller uppehållstillstånd för att få vistas i Sverige får endast folkbokföras om detta villkor är uppfyllt, om det inte finns synnerliga skäl (4 § första stycket FOL). Kravet att inneha uppehållstillstånd gäller vid tidpunkten för folkbokföring och uppehållstillståndet behöver inte ha en giltighetstid som sträcker sig under hela den framåtsyftande bedömningen (jfr Högsta förvaltningsdomstolens avgörande HFD 2017 ref. 32). Bedömningen av om bosättningskravet är uppfyllt ska göras utifrån samtliga omständigheter i det enskilda fallet. När det gäller vissa typer av uppehållstillstånd måste emellertid beaktas att uppehållstillståndet inte kan

förnyas efter att det har löpt ut. I sådana fall får uppehållstillståndets giltighetstid en större betydelse vid bedömningen än vad som gäller i andra fall där uppehållstillståndet kan förnyas om förutsättningarna för tillståndet inte har förändrats. Ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd är tidsbegränsat och får inte gälla under längre tid än den tid som anges i rådets beslut. För en person vars uppehållstillstånd med tillfälligt skydd har en giltighetstid som varar kortare tid än sex månader vid anmälan om inflyttning kan således uppehållstillståndets giltighetstid tillmätas betydelse vid bedömningen. Genom det kravet säkerställs dels att personens vistelse i landet uppgår till viss varaktighet, dels att folkbokföring inte kommer i fråga för en person som kan antas lämna landet inom en snar framtid. Om förutsättningarna inte är uppfyllda ska personen inte folkbokföras. Så snart det står klart att uppehållstillståndet kan förlängas kan också folkbokföring ske, beroende på den inflyttades avsikt att tillbringa sin dygnsvila i Sverige under minst sex månader.

CSN efterfrågar ett förtydligande av hur förslaget om att utläningar med tillfälligt skydd ska kunna folkbokföras tidigare än i dag påverkar rätten till studiestöd. Studiehjälp och studiemedel får lämnas till studerande som inte är svenska medborgare bl.a. om de studerande är bosatta i Sverige och har permanent uppehållstillstånd här och har bosatt sig i Sverige huvudsakligen i annat syfte än att genomgå utbildning här. CSN har i allmänna råd angett att vid bedömningen av om en person ska anses vara bosatt i Sverige bör bestämmelserna i 5 kap. 2–8 §§ socialförsäkringsbalken tillämpas (CSNFS 2001:1). Även om kravet på permanent uppehållstillstånd inte är uppfyllt får studiehjälp och studiemedel också lämnas om det finns särskilda skäl (2 kap. 4 § och 3 kap. 4 § studiestödslagen [1999:1395]). Ett sådant särskilt skäl kan vara att en utläning har en flyktingsstatusförklaring eller en alternativ skyddsstatusförklaring (prop. 2005/06:134 s. 31). Regeringens avsikt med förslaget är inte att utvidga den praxis som finns om särskilda skäl. Vad som i det enskilda fallet utgör särskilda skäl är emellertid en fråga för CSN att avgöra.

Barn som föds i Sverige och beviljas uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd

Ett barn som föds levande här i landet ska folkbokföras om modern är folkbokförd eller om fadern är folkbokförd och vårdnadshavare (2 § första stycket FOL). Detsamma gäller för ett barn till en person som beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd. Om varken modern eller fadern är folkbokförd vid barnets födelse kan emellertid barnet inte folkbokföras på denna grund. Barnet kan efter födelsen komma att beviljas uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd och kommer därmed att omfattas av den nya lagen.

Genom den föreslagna nya lagen får en person som har beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd inte folkbokföras under de första tolv månaderna av uppehållstillståndens sammanlagda giltighetstid. Därefter ska utläningen folkbokföras om han eller hon kan antas komma att tillbringa sin dygnsvila i Sverige under ytterligare minst sex månader. Ett barn som föds i Sverige kan komma att beviljas ett uppehållstillstånd vid en senare tidpunkt än sina föräldrar. I syfte att barnet

Prop. 2023/24:151 inte ska folkbokföras vid en senare tidpunkt än föräldrarna bör det införas en särskild bestämmelse för barn som föds i landet och inte blir folkbokförda vid födseln. Barn som efter födseln beviljas tillfälligt skydd bör folkbokföras om modern folkbokförs. Detsamma bör gälla om fadern eller barnets förälder enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken folkbokförs och han eller hon är vårdnadshavare. Den tid under vilken ett barn inte får folkbokföras kommer således att sammanfalla med moderns, eller faderns eller barnets förälders om fadern eller barnets förälder är vårdnadshavare. Som *Migrationsverket* tar upp skulle det kunna förekomma att barn födda utomlands i efterhand ansluter sig till en sin förälder här i landet. I ett sådant fall kan barnet komma att folkbokföras vid en senare tidpunkt än föräldern beroende på när förutsättningarna för folkbokföring är uppfyllda. Regeringen bedömer emellertid att det inte finns skäl att införa en särskild reglering för denna situation.

I 35 § FOL finns bestämmelser om vid vilken tidpunkt folkbokföring ska gälla. Paragrafen är tillämplig för barn som inte folkbokförs vid födseln i Sverige och därefter beviljas uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd. Dag för folkbokföring blir således den dag anmälan kommer in eller, om anmälan inte lämnas, dagen för Skatteverkets beslut om folkbokföring.

5.2 Anmälan om inflyttning

Regeringens förslag: Den som har flyttat in från utlandet och ska folkbokföras ska anmäla inflyttning till Skatteverket inom fyra veckor efter den dag förutsättningarna för folkbokföring är uppfyllda, om den inflyttade måste ha uppehållstillstånd för att få vistas i Sverige och har vistats i landet i mer än tre månader utan att uppfylla dessa villkor.

Regeringens bedömning: Några andra ändringar i folkbokföringslagen är inte nödvändiga med anledning av förslaget om att utlänningar med tillfälligt skydd ska kunna folkbokföras tidigare.

Utkastets förslag och bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Majoriteten av de remissinstanser som har yttrat sig tillstyrker förslaget. *Myndigheten för delaktighet* framhåller att det kan vara svårt för den aktuella målgruppen att ta till sig av svensk myndighetsinformation och att det därför finns behov av mer och tydligare information om när en administrativ förändring ska ske.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Anmälan om inflyttning

När anmälan om inflyttning ska göras regleras i 26 § FOL. Där anges att den som har flyttat in från utlandet och ska folkbokföras ska anmäla inflyttningen till Skatteverket. En sådan anmälan ska göras inom en vecka efter det att han eller hon har vistats i landet i tre månader. Bestämmelsens nuvarande lydelse trädde i kraft den 1 juli 2013 och ändrades i syfte att tillgodose rörlighetsdirektivets krav på en period om tre månader under vilken det inte får ställas krav på en person med uppehållsrätt att registrera sig (jfr Folkbokföringen i framtiden, prop. 2012/13:120 s. 109–111).

Folkbokföring kan med förslaget inte ske förrän tolv månader har förflutit sedan uppehållstillstånd beviljades. Den som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och ska folkbokföras kommer alltså att ha befunnit sig i Sverige under längre tid än tre månader när han eller hon uppfyller kraven för folkbokföring. Det finns därför ett behov av kompletterande förslag i fråga om när en anmälan om inflyttning senast ska göras.

Bedömningen av om en person som har uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd ska folkbokföras beror på flera omständigheter, bl.a. för vilken period skyddet har beviljats och den enskildes avsikt att regelmässigt tillbringa sin dygnsvila här i landet. Folkbokföring av den aktuella personkategorin kommer således att påverkas dels av individuella omständigheter, dels av yttre omständigheter såsom rådets beslut om att förlänga det tillfälliga skyddet. Regeringen anser därför att tidsfristen för när anmälan om inflyttning senast ska göras inte bör vara för kort. Regeringen anser att fyra veckor är en väl avvägd tid. En anmälan om inflyttning ska därför göras inom fyra veckor från den dag förutsättningarna för folkbokföring är uppfyllda. För en utlänning som omfattas av rådets genomförandebeslut och har beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd innebär det alltså att anmälan ska lämnas senast fyra veckor efter den dag tolv månader har förflutit efter att uppehållstillstånd beviljades, om han eller hon också kan antas komma att tillbringa dygnsvilan i Sverige under ytterligare minst sex månader. Precis som enligt befintliga bestämmelser gäller skyldigheten att anmäla inflyttning enbart den som ska folkbokföras. Som *Myndigheten för delaktighet* framhåller är det viktigt att myndigheterna bistår den enskilde med information. Av den allmänna serviceskyldigheten följer bl.a. att en myndighet ska lämna den enskilde sådan hjälp att han eller hon kan ta till vara sina intressen och att hjälpen ska ges i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet (6 § förvaltningslagen [2017:900]).

Förslaget bör emellertid inte begränsas till den som beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd. Förslaget bör gälla alla utlänningar som måste ha uppehållstillstånd för att få vistas i landet. En person som söker asyl i Sverige kan ha vistats här i mer än tre månader innan han eller hon beviljas uppehållstillstånd. För denna personkrets saknas i dagsläget en tydlig reglering om vid vilken tidpunkt han eller hon senast ska anmäla inflyttning. Med förslaget tydliggörs att en utlänning som måste ha uppehållstillstånd för att få vistas i Sverige och som har vistats i landet i mer än tre månader utan att kunna folkbokföras med hänsyn till villkoret i 4 §, ska anmäla inflyttning inom fyra veckor efter den dag förutsättningarna för folkbokföring är uppfyllda. För en utlänning som beviljas uppehållstillstånd efter inresan och på annan grund än tillfälligt skydd, inträder den tidpunkten när han eller hon beviljats uppehållstillstånd och i övrigt kan anses vara bosatt i landet enligt folkbokföringslagens mening. Förslaget påverkar inte anmälnings-skyldigheten för en person med uppehållsrätt och heller inte för den som redan har beviljats uppehållstillstånd vid inflyttningen till Sverige.

Den som ska göra en anmälan om inflyttning från utlandet ska inställa sig personligen hos Skatteverket för identitetskontroll (26 a § FOL). I praktiken sker sådan inställelse vid ett servicekontor hos Statens

Prop. 2023/24:151 servicecenter. Vid identitetskontrollen ska den som innehar ett pass, ett identitetskort eller annan motsvarande handling på begäran överlämna handlingen. Den som har beviljats uppehållstillstånd i Sverige ska på begäran överlämna sitt uppehållstillståndskort (26 b § FOL). Om en handling som har överlämnats har ett lagringsmedium där fingeravtryck eller ansiktsbild är sparade, ska innehavaren på begäran låta Skatteverket ta fingeravtryck och ansiktsbild i digitalt format för att kontrollera att dessa motsvarar dem som finns i handlingen (26 c § FOL).

När det gäller barn under 18 år ska anmälan göras av barnets vårdnadshavare. Barn som har fyllt 16 år har dock rätt att själv göra sådan anmälan (30 § första stycket FOL). Detsamma gäller barn med uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd och som ska folkbokföras i Sverige. Det kan dock antas att det inom den aktuella personkretsen finns barn vars ena vårdnadshavare inte befinner sig i Sverige. Den omständigheten utgör inte undantag från kravet att barnets båda vårdnadshavare ska anmäla inflyttning för barnet. Skatteverket har dock möjlighet att efter utredning besluta om folkbokföring när det finns skäl till det (34 § FOL).

Vissa övriga frågor

I fråga om rätt folkbokföringsort framgår av 6 § FOL att en person ska folkbokföras på den fastighet och i den kommun där han eller hon enligt 7 och 8–13 §§ är att anse som bosatt. Den kommun där en person är folkbokförd är hans eller hennes folkbokföringsort. Den som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och ska folkbokföras ska således folkbokföras på den fastighet och i den kommun där han eller hon är att anse som bosatt. Kan en persons bosättning hänföras till en kommun men inte till en viss fastighet inom denna, ska han eller hon anses bosatt i kommunen (13 § FOL). Befintliga bestämmelser är tillämpliga när det gäller inflyttade personer med uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd och det saknas behov av kompletterande bestämmelser i denna del.

Vid flyttning gäller den nya folkbokföringen från och med flyttningsdagen om den som flyttat gör en sådan anmälan som avses i 25 eller 26 § inom en vecka från flyttningen. Kommer anmälan in senare gäller folkbokföringen från och med den dag då anmälan kom in (35 § FOL). Med hänsyn till att en person med uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd har varit här under längre tid än en vecka vid anmälan om inflyttning, gäller folkbokföringen från och med den dag då anmälan kommer in. Befintliga bestämmelser är tillämpliga när det gäller inflyttade personer med uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd och det saknas behov av kompletterande bestämmelser i denna del.

I fråga om möjlighet att överklaga Skatteverkets beslut är befintliga bestämmelser tillämpliga och bedöms tillräckliga, se 38–41 §§ FOL.

6 Tydligare regler om uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd

Prop. 2023/24:151

Regeringens förslag: Upphållstillstånd efter tillfälligt skydd ska kunna sökas och beviljas efter inresan i Sverige.

En utlänning som beviljas uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd ska också ges arbetstillstånd för den tid som uppehållstillståndet gäller.

Utkastets förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna ställer sig positiva till eller har inga invändningar mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Upphållstillstånd efter tillfälligt skydd ska kunna sökas och beviljas efter inresan i Sverige

Som huvudregel gäller att en utlänning ska ansöka om och beviljas uppehållstillstånd före inresan i landet (5 kap. 18 § UtlL). Från denna huvudregel finns dock flera undantag, bl.a. om utlänningen kan beviljas uppehållstillstånd här med stöd av 21 kap. 2, 3 eller 4 § (5 kap. 18 § andra stycket 1 UtlL). Upphållstillstånd efter tillfälligt skydd, som regleras i 21 kap. 6 § andra stycket UtlL, räknas dock inte upp bland undantagen.

Även om det torde vara självklart att den som har haft uppehållstillstånd med tillfälligt skydd ska kunna ansöka om och beviljas uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd inifrån landet saknas alltså en sådan uttrycklig möjlighet i nuvarande lagstiftning. Vid genomförandet av massflyktsdirektivet förutsattes en förhållandevis generös tillämpning av möjligheten att ansöka om uppehållstillstånd i landet för dem som haft uppehållstillstånd med tillfälligt skydd (prop. 2001/02:185 s. 72). Sedan dess har emellertid undantagen från huvudregeln om att uppehållstillstånd ska sökas och beviljas före inresan i landet blivit allt fler och detaljerade och ny praxis har bildats. För att det inte ska råda någon tveksamhet om att ett uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd ska kunna sökas och beviljas inifrån landet föreslås därför att ett sådant förtydligande införs.

Upphållstillstånd efter tillfälligt skydd ska förenas med ett arbetstillstånd

En utlänning som beviljas uppehållstillstånd med tillfälligt skydd ska också ges arbetstillstånd för den tid som uppehållstillståndet gäller (21 kap. 7 § UtlL). Någon motsvarande bestämmelse finns inte för en utlänning som beviljas uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd.

Vid genomförandet av massflyktsdirektivet i svensk rätt berördes inte frågan om ett uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd också borde förenas med ett arbetstillstånd, på samma sätt som gäller för ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd. Enligt massflyktsdirektivet ska medlemsstaterna under en tid som inte ska vara längre än den som gäller för det tillfälliga skyddet tillåta personer som åtnjuter tillfälligt skydd att arbeta som anställda eller egenföretagare (artikel 12.1). Massflyktsdirektivet är dock ett minimidirektiv och medlemsstaterna har således rätt att införa eller behålla bestämmelser som är mer förmånliga (skäl 12 och artikel 1).

Nuvarande bestämmelser kan tolkas som att rätten att arbeta upphör i samband med att det tillfälliga skyddet löper ut. Det är angeläget att en utlänning som deltar i ett återvändandeprogram och som beviljas ett uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd inte fräntas möjligheten att försörja sig själv under tiden som återvändandet till hemlandet förbereds. I annat fall är en sådan utlänning beroende av hjälp från det allmänna för att klara sin försörjning. En bestämmelse som innebär att en utlänning som beviljas uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd också ska ges arbetstillstånd för den tid som uppehållstillståndet gäller bör därför införas.

7 Rätten till bosättningsbaserade förmåner enligt socialförsäkringsbalken och statligt tandvårdsstöd

Regeringens förslag: En utlänning som har ett uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd ska inte anses vara bosatt här enligt socialförsäkringsbalken. Detta gäller dock inte om utlänningen har beviljats en flyktingstatusförklaring eller ett resedokument.

Statligt tandvårdsstöd ska få lämnas om patienten när tandvårdsåtgärden påbörjas har beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd och omfattas av en regions ansvar enligt tandvårdslagen. Rätten till statligt tandvårdsstöd ska dock vara tidsbegränsad och upphöra att gälla vid utgången av 2026.

Utkastets förslag överensstämmer delvis med regeringens. I utkastet föreslås inte att undantaget från den bosättningsbaserade försäkringen inte ska gälla om utlänningen har beviljats en flyktingstatusförklaring eller ett resedokument. I utkastet föreslås inte heller att statligt tandvårdsstöd ska få lämnas om patienten har beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd och omfattas av en regions ansvar enligt tandvårdslagen.

Remissinstanserna: Ett antal remissinstanser, däribland *Sveriges Kommuner och Regioner*, *Jämställdhetsmyndigheten*, *Härnösands kommun*, *Bodens kommun*, *Helsingborgs kommun* och *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* avstyrker förslaget om att en utlänning som har ett uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd inte ska anses vara bosatt här enligt socialförsäkringsbalken och för fram att detta kan leda till ekonomisk utsatthet och betydande konsekvenser för såväl enskilda som kommuner när det gäller behovet av ekonomiskt bistånd. Jämställdhetsmyndigheten lyfter att detta kan öka riskerna för våldsutsatthet på grund av sårbarhet för våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, sårbarhet för att utnyttjas i prostitution och människohandel. Jämställdhetsmyndigheten lyfter även att avsaknaden av dessa förmåner kan påverka kvinnors etablering på arbetsmarknaden. Även *Arbetsförmedlingen* avstyrker förslaget i dess nuvarande form eftersom det enligt myndigheten inte kommer att få avsedd effekt i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

Pensionsmyndigheten konstaterar att den aktuella gruppen inte kommer att ha rätt till pensionsgrundande belopp för barnår.

Försäkringskassan anser att den föreslagna ändringen är tydlig när det gäller vilken grupp som ska uteslutas från rätten till bosättningsbaserade förmåner men noterar att förslaget inte innehåller något undantag för personer som t.ex. har beviljats flyktingstatusförklaring. *Försäkringskassan* påpekar också att den föreslagna ändringen i socialförsäkringsbalken innebär att målgruppen kommer att sakna möjlighet att få tillgång till statligt tandvårdsstöd samt att det saknas överväganden i denna del i utkastet. Även *Socialstyrelsen* och *Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV)* har liknande synpunkter när det gäller statligt tandvårdsstöd. TLV anser också att förslaget riskerar att medföra en invecklad administration för tandvårdsklinikerna med en ökad risk för fel eftersom det kan vara svårt för tandvårdsklinikerna att avgöra vilken ersättningsmodell som ska tillämpas.

Skälen för regeringens förslag

Rätt till bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner enligt nuvarande regelverk

Bestämmelser om vem som ska omfattas av socialförsäkringen finns i socialförsäkringsbalken, förkortad SFB. I balkens 4–7 kap. är grunderna för försäkringstillhörigheten, dvs. de egentliga försäkringsvillkoren, angivna. Socialförsäkringsbalken innehåller inte några bestämmelser om att det ska fattas särskilda beslut om försäkringstillhörighet. Frågan om en sådan tillhörighet och andra villkor ska i stället utredas när rätten till en förmån prövas (jfr *Pensionsmyndigheten* och dess verksamhet, prop. 2008/09:202 s. 120 och *Socialförsäkringens personkrets*, prop. 1998/99:119 s. 81).

De bosättningsbaserade förmånerna innefattar bl.a. barnbidrag, assistansersättning, äldreomsorgsbidrag och bostadsbidrag samt föräldrapenning på lägstnivå och grundnivå (5 kap. 9 § SFB). Försäkrad för bosättningsbaserade förmåner är den som uppfyller kravet i fråga om bosättning (4 kap. 3 § SFB). För att kunna erhålla bosättningsbaserade förmåner krävs alltså att en person anses vara bosatt i Sverige enligt socialförsäkringsbalkens regler. Den som kommer till Sverige och kan antas komma att vistas här under längre tid än ett år ska anses vara bosatt här i landet (5 kap. 3 § första stycket SFB). Detta gäller dock inte om synnerliga skäl talar mot det. Vidare ska en utlänning som enligt 4 § andra stycket FOL inte ska folkbokföras inte heller anses vara bosatt här. Den nuvarande regleringen innebär alltså att utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd i regel inte är försäkrade för bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner.

Socialförsäkringen har visserligen ett eget bosättningsbegrepp men frågan är vad förslaget i avsnitt 5.1 om att utlänningar med tillfälligt skydd ska kunna folkbokföras tidigare får för betydelse för socialförsäkringsbalkens regler. Prövningen av om en person är försäkrad för bosättningsbaserade förmåner görs normalt först i samband med att en person ansöker om en sådan förmån. Vid denna bedömning ska begreppet bosatt i största möjliga utsträckning användas i dess betydelse enligt normalt språkbruk och återspegla de faktiska förhållandena (prop.

Prop. 2023/24:151 1998/99:119 s. 89). Bedömningen av om det kan antas att en person kommer att vistas här i landet under mer än ett år ska bygga på en prognos över den enskildes vistelsetid här och göras på grundval av hans eller hennes personliga förhållanden (prop. 1998/99:119 s. 90 och 91). Den omständigheten att en person folkbokförs innebär alltså inte per automatik att han eller hon också ska anses vara bosatt i Sverige enligt socialförsäkringsbalken. Det kan samtidigt inte uteslutas att en tidigare folkbokföring för utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd skulle kunna leda till att dessa personer också anses vara bosatta i Sverige enligt socialförsäkringsbalken och därmed får rätt till bosättningsbaserade förmåner.

En tidigare folkbokföring innebär att även socialförsäkringsbalken bör ändras

De ändringar som föreslås i denna proposition om tidigare folkbokföring syftar till att ge bättre möjligheter för personer som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd att etablera sig på arbetsmarknaden och uppnå bättre levnadsvillkor. En tidigare folkbokföring bedöms bidra till att uppnå det syftet, bl.a. utifrån de problemområden som identifierats i IOM:s rapport. Utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och som arbetar i Sverige är enligt gällande reglering redan försäkrade för arbetsbaserade förmåner i socialförsäkringsbalken, t.ex. sjukpenning och arbetsskadeersättning (6 kap. 6 och 14 §§ SFB). Med hänsyn härtill samt med beaktande av att utgångspunkten är att skyddet enligt massflyktsdirektivet ska vara av tillfällig natur bedömer regeringen det inte som motiverat att de utlänningar som föreslås kunna folkbokföras tidigare än i dag också ska kunna ha rätt till bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner.

Sveriges Kommuner och Regioner, Jämställdhetsmyndigheten och ett antal kommuner avstyrker förslaget och framför att det bl.a. kan bidra till negativa ekonomiska konsekvenser för enskilda. Regeringen vill i sammanhanget belysa att den föreslagna regleringen bedöms vara förenlig med massflyktsdirektivet och att den inte medför någon större skillnad i förhållande till försäkringsskyddet som i dag gäller för gruppen. Regelverket blir i stället tydligare för både enskilda och myndigheter. Samtidigt bedömer regeringen att levnadsvillkoren och möjligheterna att etablera sig på arbetsmarknaden bör förbättras för de som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd. Även om rätten till bosättningsbaserade förmåner kommer saknas, likt i dag, medför förslagen bl.a. en möjlighet för gruppen att kunna ansöka om ekonomiskt bistånd och andra insatser som kommuner ger med stöd av socialtjänstlagen.

Det bör också beaktas att det pågår en rad olika utredningar som för närvarande ser över rätten till olika ersättningar och förmåner. Regeringen har bl.a. uppdragit åt en kommitté att föreslå en ny modell för kvalificering till socialförsäkringsförmånerna och ekonomiskt bistånd (dir. 2023:149).

Mot denna bakgrund bedömer regeringen, till skillnad från vissa remissinstanser, att det inte lämpligt att införa särskilda bestämmelser som innebär att utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd blir försäkrade för bosättningsbaserade förmåner. I avvaktan på en ny modell för kvalificering till socialförsäkringsförmånerna föreslås därför

att personer som har ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd uttryckligen ska undantas från den bosättningsbaserade försäkringen. Detsamma föreslås gälla för den som har ett uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd.

Försäkringskassan noterar att förslaget i utkastet innebär att även en utlänning som har ett uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd och som därtill har beviljats en flyktingstatusförklaring, inte kommer anses vara bosatt här enligt socialförsäkringsbalken. Om en utlänning med tillfälligt skydd beviljas en flyktingstatusförklaring eller ett resedokument eller om det i övrigt finns synnerliga skäl för folkbokföring omfattas han eller hon inte av den nuvarande undantagsregleringen i 4 § andra stycket FOL. I avsnitt 5.1 föreslås att en utlänning i motsvarande situationer inte heller ska omfattas av den nya lagen om folkbokföring av utlänningar med tillfälligt skydd i vissa fall. Som *Försäkringskassan* för fram är en utlänning som har ett uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd och som därtill har beviljats en flyktingstatusförklaring enligt gällande ordning inte heller utesluten från de bosättningsbaserade förmånerna (5 kap. 3 § första stycket SFB). Regeringens avsikt med förslaget är inte att ändra på den ordningen. Till skillnad från förslaget i utkastet till lagrådsremiss föreslår regeringen därför att det uttryckliga undantaget från den bosättningsbaserade försäkringen inte ska gälla om utlänningen har beviljats en flyktingstatusförklaring enligt 4 kap. 3 c § UtL eller ett resedokument enligt 4 kap. 4 § UtL. Förslaget i denna del innebär alltså att dessa utlänningar kommer att vara försäkrade för de bosättningsbaserade förmånerna i likhet med nuvarande ordning. Med regeringens förslag ska den som har beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd inte anses vara bosatt här enligt socialförsäkringsbalken. Bedömningen är således oberoende av om personen anses bosatt i Sverige enligt folkbokföringslagens mening och därför har folkbokförts. Mot denna bakgrund saknas skäl att, i fråga om vem som ska anses bosatt enligt socialförsäkringsbalken, införa undantag för den som har folkbokförts på grund av att det föreligger synnerliga skäl för folkbokföring.

Arbetsförmedlingen avstyrker förslaget i dess nuvarande form eftersom det enligt myndigheten inte kommer att få avsedd effekt i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Enligt besked som *Arbetsförmedlingen* fått från Kammarkollegiet anses inte målgruppen omfattas av statens försäkring för deltagare i arbetsmarknadspolitiska program. Därmed bedömer *Arbetsförmedlingen* det, i likhet med i dag, inte vara lämpligt att anvisa dem till etableringsprogrammet.

Av 6 kap. 6 § SFB följer att arbetsskadeersättning är en arbetsbaserad förmån för den som arbetar i Sverige. Av 6 kap. 22 § SFB följer att även den som genomgår sådan utbildning som är förenad med särskild risk för arbetsskada är försäkrad för arbetsskadeersättning enligt 6 kap. 6 § SFB. Därutöver framgår det av 1 § förordningen (1998:1785) om ersättning vid skada till deltagare i vissa arbetsmarknadspolitiska program m.m. att ersättning av statsmedel för skada som omfattas av bestämmelserna om arbetsskadeersättning i socialförsäkringsbalken lämnas till den som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program. Regeringen bedömer därför att målgruppen för etableringsprogrammet omfattas av förordningen om

Statligt tandvårdsstöd

I avsnitt 5.1 föreslås att en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd ska kunna folkbokföras tidigare än enligt nu gällande regelverk. Att utlänningen anses bosatt medför bl.a. att han eller hon kommer att omfattas av regionernas ansvar att erbjuda hälso- och sjukvård och tandvård (8 kap. 1 § hälso- och sjukvårdslagen respektive 5 § tandvårdslagen). Tandvård för barn och unga ska vara avgiftsfri till och med det år då de fyller 23 år. För tandvård till vuxna får däremot en avgift tas ut (15 a § första stycket tandvårdslagen). För vuxna finns det två olika slags tandvårdsstöd: regionernas särskilda stöd till personer med vissa sjukdomar eller funktionsnedsättningar och det statliga tandvårdsstödet. Det statliga tandvårdsstödet består dels av allmänt respektive särskilt tandvårdsstöd, dels av ett skydd mot höga tandvårdskostnader i form av tandvårdsersättning.

För att kunna få statligt tandvårdsstöd krävs att patienten antingen är försäkrad för bosättningsbaserade förmåner enligt 4 och 5 kap. SFB eller har rätt till förmåner som följer av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (1 kap. 5 § lagen [2008:145] om statligt tandvårdsstöd). Förslaget i utkastet till lagrådsremiss innebär alltså att den aktuella gruppen kommer att omfattas av regionernas skyldighet att erbjuda tandvård i den utsträckning som gäller för övriga bosatta i regionen samtidigt som det inte kommer att finnas någon rätt till statligt tandvårdsstöd. Försäkringskassan, *Socialstyrelsen* och *TLV* påpekar att en konsekvens av utformningen av förslaget i utkastet till lagrådsremiss om försäkringsskyddet är att gruppen inte kommer att få tillgång till det statliga tandvårdsstödet.

Det statliga tandvårdsstödet syftar bl.a. till att minska de ekonomiska hindren för patienter att nyttja den tandvård som de behöver för en god hälsa.

Enligt regeringens mening finns det goda skäl till att statligt tandvårdsstöd bör kunna lämnas om patienten när tandvårdsåtgärden påbörjas har ett uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd. För att tandvårdsstöd ska få lämnas bör det dessutom krävas att patienten omfattas av en regions ansvar att erbjuda tandvård enligt 5 § tandvårdslagen, vilket innebär att han eller hon ska vara bosatt i en region. Med bosättning enligt tandvårdslagen avses detsamma som i folkbokföringslagen (Regeringens proposition med förslag till tandvårdslag m.m., prop. 1984/85:79 s. 62). Till skillnad mot utkastet föreslås ändringar i detta syfte i lagen om statligt tandvårdsstöd.

Regeringen har tillsatt en utredning som ska lämna förslag på ett förstärkt högkostnadsskydd för tandvård (S 2022:12). För att förbereda för en eventuell reform där äldre med sämst munhälsa ska prioriteras bedömer regeringen att ändringarna bör vara tidsbegränsade och upphöra att gälla vid utgången av 2026.

8 Rätten till vissa arbetsbaserade förmåner enligt socialförsäkringsbalken

Prop. 2023/24:151

Regeringens förslag: En förälder ska ha rätt till arbetsbaserade föräldrapenningsförmåner för vård av barn som har beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd.

Utkastets förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna ställer sig positiva till eller har inga invändningar mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Rätt till arbetsbaserade socialförsäkringsförmåner enligt nuvarande regelverk

Enligt artikel 12 i massflyktsdirektivet ska medlemsstaterna under en tid som inte ska vara längre än den tid som gäller för det tillfälliga skyddet bl.a. tillåta personer som åtnjuter tillfälligt skydd att utföra arbete som anställda eller som egenföretagare. Den gängse lagstiftningen i medlemsstaterna om ersättning, tillgång till sociala trygghetssystem vid verksamhet som anställd eller egenföretagare samt övriga villkor ska tillämpas. När massflyktsdirektivet genomfördes i svensk rätt ansågs det därför nödvändigt att införa en uttrycklig bestämmelse som ger dem som omfattas av skyddet rätt att få arbetstillstånd för att tillgodose direktivets krav i denna del. Man konstaterade då också att personer som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och som arbetar kommer att vara berättigade till arbetsbaserade socialförsäkringsförmåner (prop. 2001/02:185 s. 88 och 94).

Enligt nu gällande ordning beviljas alltså en utlänning med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd också ett arbetstillstånd för den tid som uppehållstillståndet gäller (21 kap. 7 § UtL). Om en sådan utlänning arbetar i Sverige är han eller hon också försäkrad för de arbetsbaserade förmånerna enligt socialförsäkringsbalken (6 kap. 6 och 14 §§ SFB). Därmed kan en sådan utlänning som arbetar i Sverige redan i dag ha rätt till t.ex. sjukpenning eller graviditetspenning.

Det har emellertid visat sig att den nuvarande utformningen av regelverket inte medger att arbetsbaserade föräldrapenningsförmåner, dvs. tillfällig föräldrapenning och arbetsbaserad föräldrapenning på sjukpenningnivå eller grundnivå, beviljas till utlänningar som har uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och som arbetar i Sverige. Skälet till detta är att en förälder har rätt till föräldrapenningsförmåner endast för vård av barn som är bosatt i Sverige (11 kap. 8 § SFB). Enligt nu gällande reglering ska ett barn som enligt 4 § andra stycket FOL inte ska folkbokföras inte heller anses vara bosatt i Sverige (5 kap. 3 § första stycket SFB).

Föräldrapenningen är dels en arbetsbaserad förmån, dels en bosättningsbaserad förmån. En förälder som enbart är försäkrad för arbetsbaserade förmåner måste bl.a., utöver kravet på att barnet ska vara bosatt i Sverige, uppfylla det så kallade 240-dagarsvillkoret för att ha rätt till arbetsbaserad föräldrapenning på sjukpenningnivå eller grundnivå

Prop. 2023/24:151 (12 kap. 35 och 37 §§ SFB). 240-dagarsvillkoret tillämpas dock inte för tid efter det att barnet har fyllt fyra år (12 kap. 41 a § SFB). För barn som blir bosatta i Sverige efter sitt första levnadsår gäller särskilda bestämmelser (12 kap. 12 § SFB).

Tillfällig föräldrapenning är en arbetsbaserad förmån som kan användas i flera situationer med olika syften. I regel kommer förmånen i fråga då föräldern behöver avstå förvärvsarbete för att vårda ett barn i samband med sjukdom. Den betalas även ut t.ex. då den ordinarie vårdaren blir sjuk eller om föräldern behöver besöka samhällets förebyggande barnhälsovård (13 kap. SFB).

I avsnitt 7 föreslås att en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd inte ska anses vara bosatt i Sverige enligt socialförsäkringsbalken, även om han eller hon folkbokförs. Det innebär att rätten till arbetsbaserad föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning även fortsatt kommer saknas, om inga ändringar görs, eftersom barn som har beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd alltjämt som huvudregel inte kommer att anses bosatta här.

Rätt till arbetsbaserad föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning bör tydliggöras

Enkätsvaren från IOM:s rapport visar att de ukrainare som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd vill försörja sig själva och att 56 procent av de svarande är i arbete. Den nuvarande regleringen gällande rätten till föräldrapenningsförmåner för personer som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd skapar emellertid i praktiken svårigheter för denna grupp i flera avseenden. Att sakna möjlighet att få tillfällig föräldrapenning för att avstå från att arbeta för att kunna ta hand om ett sjukt barn riskerar exempelvis att få negativa ekonomiska konsekvenser för en familj. När en förälder inte får tillfällig föräldrapenning eller föräldrapenning enligt socialförsäkringsbalken saknas dessutom viss ledighetsrätt från arbetet i enlighet med föräldraledighetslagen (1995:584). Situationen riskerar också att leda till att alternativet att söka ekonomiskt bistånd med stöd av socialtjänstlagen framstår som en säkrare inkomst för personer som väntar barn eller har små barn som kan bli sjuka. Ur ett barnperspektiv riskerar också den nuvarande regleringen att få negativa konsekvenser om föräldrar inte har ekonomisk möjlighet att prioritera barns omvårdnad. En sådan ordning framstår som otillfredsställande då den skapar hinder för personer som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd att etablera sig i Sverige och uppnå bättre levnadsvillkor.

För att stärka arbetslinjen och säkerställa barnets behov av omvårdnad anser regeringen därför att rätten till arbetsbaserad föräldrapenning på grundnivå eller sjukpenningnivå och tillfällig föräldrapenning för föräldrar till barn som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd bör tydliggöras i förhållande till vad som gäller enligt nuvarande reglering. En sådan ordning bedöms också ligga i linje med artikel 12 i massflyktsdirektivet. Vidare bedöms förslaget främja en ändamålsenlig arbetsbaserad föräldraförsäkring och ge en ökad ekonomisk trygghet för förvärvsarbetande föräldrar och deras familjer, vilket även *Inspektionen för socialförsäkringen* och *Socialstyrelsen* lyfter.

I avsnitt 6 föreslås att en utlänning som beviljas uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd också ska ges arbetstillstånd för den tid som uppehållstillståndet gäller. Det framstår inte som rimligt att en utlänning, som tidigare har haft ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, ska få sämre tillgång till de arbetsbaserade föräldrapenningsförmånerna för det fall att han eller hon och hans eller hennes barn därefter beviljas uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd. Det skulle kunna leda till att en utlänning som tidigare arbetat under tiden som han eller hon haft uppehållstillstånd med tillfälligt skydd får sämre möjligheter att arbeta och säkerställa barnets behov av omvårdnad när uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd beviljas. Under tiden som ett återvändande förbereds finns det en risk att utlänningen i en sådan situation i stället skulle behöva ansöka om ekonomiskt bistånd för sitt uppehälle. För att möjliggöra fortsatt självförsörjning anser regeringen att förslaget därför bör omfatta även en förälder till ett barn som har beviljats uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd.

År 1980 infördes villkoret om att barnet behöver vara bosatt i Sverige. I samband med införandet uttalades att avsikten aldrig varit att föräldrapenning ska kunna betalas ut för utomlands bosatta barn (prop. 1978/79:168 s. 55). Avsikten med den nu föreslagna bestämmelsen är att personer som befinner sig i Sverige med tillfälligt skydd eller efter tillfälligt skydd ska ha rätt till arbetsbaserade föräldrapenningsförmåner. Eftersom det finns ett krav på att barnet ska vara bosatt i Sverige behöver det införas ett undantag från detta för att föräldrar till barn som har beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd ska kunna ha rätt till arbetsbaserade föräldrapenningsförmåner. Denna förändring innebär inte att dessa föräldrar får rätt till de bosättningsbaserade föräldrapenningsförmånerna, eftersom föräldrarna och barnen inte anses bosatta enligt 5 kap. 3 § SFB, se avsnitt 7.

Sammanfattningsvis föreslås att en förälder ska ha rätt till arbetsbaserad föräldrapenning på grundnivå eller sjukpenningnivå och tillfälligt föräldrapenning för vård av barn som har beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd.

9 Insatser för särskilt stöd och särskild service

Regeringens förslag: En utlänning som har ett uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd ska inte ha rätt till insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Utkastets förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser, däribland *Jämställdhetsmyndigheten*, *Svenska Röda Korset*, *Länsstyrelsen i Stockholms län*, och *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* avstyrker förslaget. *Myndigheten för delaktighet* anser att analysen av förutsättningarna för personer med funktionsnedsättning är otillräcklig och inte förenlig med FN:s konvention

Prop. 2023/24:151 om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Vidare anser myndigheten att det är av stor vikt att personer med funktionsnedsättning som har särskilda behov får tillgång till det stöd de behöver för att kunna få och upprätthålla en god livskvalitet.

Skälen för regeringens förslag

Nuvarande rätt till insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, är en rättighetslagstiftning och innehåller bestämmelser om insatser för särskilt stöd och särskild service åt personer som omfattas av personkretsen i den lagen. De insatser för särskilt stöd och service som lagen kan ge rätt till kan exempelvis handla om personlig assistans, ledsagarservice eller biträde av kontaktperson (9 § LSS).

Det är den kommun där en person är bosatt som ansvarar för insatser enligt lagen (16 § första stycket LSS). Vad som menas med bosättning i lagens mening är inte helt entydigt. I fråga om vilken kommun som är ansvarig för insatser och stöd framgår av förarbetsuttalanden att vid bedömningen av frågan om var en person ska anses bosatt kan ledning hämtas från folkbokföringens bestämmelser om rätt folkbokföringsort. En person kan alltså i regel anses bosatt på den ort där han är folkbokförd (Regeringens proposition om stöd och service till vissa funktionshindrade, prop. 1992/93:159 s. 185).

Förhållandet till socialtjänstlagen

Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Som exempel på bistånd till sin livsföring i övrigt kan nämnas ledsagarservice, stöd och hjälp i hemmet eller kontaktperson. Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå och biståndet ska utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv (4 kap. 1 § SoL). Socialnämnden ska också verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. Socialnämnden ska medverka till att den enskilde får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd. Kommunen ska även inrätta bostäder med särskild service för dem som till följd av sådana svårigheter behöver ett sådant boende (5 kap. 7 § SoL).

Det ansvar som socialnämnderna enligt socialtjänstlagen har för människor med funktionsnedsättning innebär att vissa av de insatser som en enskild kan ha rätt till enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade i stället på liknande sätt kan ges med stöd av socialtjänstlagen. Exempel på sådana insatser är ledsagarservice och biträde av kontaktperson.

Av socialtjänstlagen framgår förvisso att den lagen syftar till att ge den enskilde en skälig levnadsnivå medan lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade anger att den enskilde, genom de insatser som erbjuds

enligt den lagen, ska tillförsäkras goda levnadsvillkor (7 § andra stycket LSS). Till skillnad från vad som gäller enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade får socialnämnden även ta ut avgifter för insatser enligt socialtjänstlagen.

Insatser för särskilt stöd och särskild service är inte motiverade

De ändringar i folkbokföringslagen som föreslås i avsnitt 5.1 innebär att en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd ska kunna folkbokföras tidigare än vad nuvarande reglering medger. Om en sådan utlänning folkbokförs kommer han eller hon inte längre att omfattas av personkretsen i 1 § första stycket 2 LMA. Det innebär därmed att en utlänning som är i behov av stöd och insatser, utan hinder av den specialregel som finns i 1 § andra stycket LMA, kommer att kunna ansöka om det med stöd av socialtjänstlagen, vilket innebär en möjlighet att uppnå bättre levnadsvillkor. Som bl.a. *Myndigheten för delaktighet* för fram är det av stor vikt att personer med funktionsnedsättning som har särskilda behov får tillgång till det stöd de behöver för att kunna få och upprätthålla en god livskvalitet. Eftersom utgångspunkten är att skyddet enligt massflyktsdirektivet ska vara av tillfällig natur bedömer regeringen dock, till skillnad från vissa remissinstanser, det vara tillräckligt att eventuella behov av stöd och insatser för den aktuella gruppen kan ges enligt socialtjänstlagen.

Det föreslås därför att en utlänning som har ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd inte ska ha rätt till insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Detsamma föreslås gälla för den som har ett uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd. En sådan ordning bedöms vara förenlig med såväl massflyktsdirektivet som FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och innebär ingen större skillnad mot nuvarande reglering vad gäller rätten till insatser för den som omfattas av massflyktsdirektivet, men gör regelverket tydligare både för enskilda och myndigheter.

10 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 november 2024.

En utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd före den 1 november 2023 ska folkbokföras om han eller hon kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin dygnsvila här i landet åtminstone till och med den 4 mars 2025. En anmälan om inflyttning ska lämnas till Skatteverket inom fyra veckor från den dag lagen har trätt i kraft.

För den som var folkbokförd i Sverige den 31 oktober 2024 ska äldre föreskrifter fortfarande gälla när det gäller rätten till bostättningsbaserade förmåner enligt socialförsäkringsbalken. När det gäller rätten till insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade ska ändringarna inte tillämpas för den som har beviljats en insats före ikraftträdandet.

För tandvårdsåtgärder som har påbörjats före ikraftträdandet ska äldre bestämmelser om statligt tandvårdsstöd fortfarande gälla.

Regeringens bedömning: Det finns inget behov av övergångsbestämmelser i övrigt.

Utkastets förslag och bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens. I utkastet föreslås inga övergångsbestämmelser om statligt tandvårdsstöd.

Remissinstanserna: Majoriteten av de remissinstanser som har yttrat sig har inga invändningar mot förslaget och bedömningen. *Sveriges advokatsamfund* anser att föreslagen tidpunkt för ikraftträdande om möjligt bör tidigareläggas.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Regeringen anser, i likhet med *Sveriges advokatsamfund*, att det är angeläget att lagändringarna kan träda i kraft så snart som möjligt. Med beaktande av den fortsatta beredningen av lagförslagen och riksdagens behandling bedöms det vara den 1 november 2024.

Med hänsyn till att den nya lagen om folkbokföring av utlänningar med tillfälligt skydd i vissa fall föreslås träda i kraft endast ett par månader innan nuvarande skyddsperiod löper ut kan det vara så att en person med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd inte uppfyller kraven för folkbokföring vid tidpunkten för anmälan om inflyttning, trots att han eller hon kan ha befunnit sig i Sverige sedan mars 2022. En sådan ordning kan enligt regeringens mening inte anses vara tillfredsställande.

Den som befinner sig i landet och har beviljats uppehållstillstånd före den 1 november 2023 kan antas ha vistats här under minst ett år vid tidpunkten för ikraftträdandet. En sådan person bör komma i fråga för folkbokföring om han eller hon har ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd som sträcker sig till den 4 mars 2025 och även har för avsikt att tillbringa sin dygnsvila här i landet åtminstone under den återstående tiden av uppehållstillståndet. Det föreslås därför att den som uppfyller dessa förutsättningar ska folkbokföras. Den nu aktuella personkretsen kan hanteras inom ramen för en övergångsbestämmelse. Det föreslås därför att den nya lagen kompletteras med en övergångsbestämmelse som anger att

den som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd enligt 21 kap. 2, 3 eller 4 § utlänningslagen före den 1 november 2023, ska folkbokföras om han eller hon kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin dygnsvila här i landet åtminstone till och med den 4 mars 2025.

Den personkrets som nu är i fråga har vistats i landet i mer än tre månader. I fråga om tidpunkt för när anmälan om inflyttning senast ska lämnas bör därför tydliggöras att den som omfattas av övergångsbestämmelsen ska anmäla inflyttning inom fyra veckor från den dag lagen träder i kraft.

Enligt nuvarande reglering ska en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd inte folkbokföras om utlänningen kan antas komma att vistas i landet med stöd av det beviljade tillståndet under kortare tid än tre år (4 § andra stycket FOL). Det finns utläningar med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd som är folkbokförda i Sverige, t.ex. om han eller hon var bosatt här redan före rådets genomförandebeslut. Utlänningen kan då också anses bosatt enligt socialförsöringsbalken och ha rätt till bosättningsbaserade förmåner och insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. I sådana fall bör inte rätten till förmåner tas bort. Därför föreslås att äldre föreskrifter fortfarande ska gälla för den som var folkbokförd den 31 oktober 2024 när det gäller rätten till bosättningsbaserade förmåner enligt socialförsöringsbalken. När det gäller rätten till insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade föreslås att ändringarna inte ska tillämpas för den som har beviljats en insats före ikraftträdandet.

Vanligen slutförs en tandvårdsåtgärd vid samma tillfälle som den påbörjas, men det finns också åtgärder som består av flera moment som måste utföras vid olika besök. Mot den bakgrunden föreslår regeringen en övergångsbestämmelse som innebär att tandvårdsstöd fortsatt kan lämnas för tandvårdsåtgärder som har påbörjats innan den tidsbegränsade lagändringen upphör att gälla.

Övriga bestämmelser bör tillämpas från den dag de träder i kraft. Det finns därför inte något behov av övergångsbestämmelser i övrigt.

Regeringens bedömning: Förslagen innebär att kostnader för statlig ersättning till kommuner och regioner för flyktningmottagande och för etableringsersättning och arbetsmarknadspolitiska program och insatser bedöms öka. Förslagen bedöms också leda till en mindre ökning av kostnaderna för tillfällig föräldrapenning och arbetsbaserad föräldrapenning på sjukpenningnivå eller grundnivå. Samtidigt bedöms kostnaderna för bl.a. dagersättningar och boende i Migrationsverkets mottagande att minska. Förslagen leder också till marginellt ökade kostnader för statligt tandvårdsstöd som kan hanteras inom befintliga anslagsramar.

Staten ersätter kommuner och regioner för kostnader som är relaterade till mottagande av asylsökande och nyanlända. Förslagen innebär att kommuner och regioner inte längre ersätts för kostnader för asylsökande men får i stället ersättningar som avser nyanlända. Förslagen bedöms inte innebära nya åtaganden för kommuner och regioner som innebär att den kommunala finansieringsprincipen ska tillämpas.

Förslagen bedöms leda till att statens utgifter ökar med 137,6 miljoner kronor 2024 och med 1 435 miljoner kronor 2025. Åtgärderna finansieras genom minskningar på utgiftsområde 7, internationellt bistånd, och genom minskningar av ersättningar på migrationsområdet (utgiftsområde 8). Sammantaget innebär förslagen därför inga ökade utgifter för staten. Kostnaderna klassificeras inte som bistånd enligt OECD:s biståndskommittés (DAC:s) regelverk eftersom de personer som omfattas av förslagen har befunnit sig i mottagningssystemet under en längre period än 12 månader.

Förslag till finansiering lämnas i propositionen Vårändringsbudget för 2024. Konsekvenserna för 2025 ingår i beräknade anslag i 2024 års ekonomiska vårproposition.

Utkastets bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens. I utkastet bedöms förslagen leda till att statens utgifter ökar med ca 80 miljoner kronor 2024 och med ca 890 miljoner kronor 2025. I de redovisade beloppen ingår den utgiftsminskning som förslagen antas leda till på utgiftsområde 8, Migration. I denna proposition anges däremot bruttokostnaden för förslagen exklusive utgiftsminskningen på migrationsområdet. Även i utkastet görs alltså bedömningen att förslagen sammantaget inte leder till ökade utgifter för staten eftersom kostnaderna finansieras genom minskningar på utgiftsområde 7, Internationellt bistånd och utgiftsområde 8, Migration.

Remissinstanserna: Några remissinstanser, däribland *Barnombudsmannen*, *Myndigheten för delaktighet*, *Socialstyrelsen* och *Länsstyrelsen i Stockholms län* för fram att det saknas tillräckliga beskrivningar och analyser av hur förslagen påverkar olika grupper, exempelvis barn, kvinnor, pensionärer och personer med en funktionsnedsättning. *Jämställdhetsmyndigheten* anser att förslagen inte är tillräckliga för att främja jämställdhet mellan kvinnor och män. Myndigheten framhåller att tillgång till föräldrapenning är en förutsättning

för en mer jämlik etablering på arbetsmarknaden mellan kvinnor och män men framhåller även att utrikesfödda kvinnor generellt möter fler hinder i att kunna skaffa egen försörjning och att avsaknaden av ytterligare förmåner kan påverka kvinnors etablering på arbetsmarknaden. Jämställdhetsmyndigheten lyfter även att personer på flykt från olika kriser – särskilt kvinnor, barn och personer med funktionsnedsättning är grupper med särskild sårbarhet för att utsattas för prostitution och människohandel samt andra typer av våld såsom våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck, och att bosättningsbaserade förmåner gagnar just dessa grupper och minskar deras sårbarhet. Några remissinstanser, däribland *Länsstyrelsen i Skåne län* och *Malmö kommun* påpekar att det kan krävas särskilda lösningar för att skolplikten inte ska orsaka olägenheter för barn som valt att fortsätta ha undervisning på distans från Ukraina. Flera remissinstanser, däribland *Sveriges Kommuner och Regioner*, *Bodens kommun*, *Helsingborgs kommun* och *Malmö kommun* för fram att kommunernas kostnader för ekonomiskt bistånd kommer att öka med förslaget och att den kommunala finansieringsprincipen måste tillämpas. *Försäkringskassan* och *Arbetsförmedlingen* för fram att respektive myndighets kostnader riskerar att bli högre än vad som anges i utkastet. *Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV)* saknar en närmare beskrivning av de ekonomiska konsekvenserna av att gruppen får rätt till läkemedelsförmåner. *Migrationsverket* och *Sveriges Kommuner och Regioner* anser att det finns ett behov av en översyn av förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar.

Skälen för regeringens bedömning

Antaganden om förslagets omfattning

Förslaget att utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd ska kunna folkbokföras tidigare bedöms få vissa ekonomiska konsekvenser under perioden 1 november 2024–4 mars 2025. Bedömningen av konsekvenserna baseras på att rådets beslut om att aktiveringen av massflyktsdirektivet ska gälla till den 4 mars 2025. Om massflyktsdirektivet förlängs får regeringen återkomma till riksdagen om de konsekvenser som då uppstår för bl.a. Försäkringskassans och Arbetsförmedlingens kostnader samt för kostnader för statlig ersättning till kommuner och regioner för flyktingmottagande.

Förslaget bedöms innebära att omkring 33 000 utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd kommer att kunna anmäla inflyttning från den 1 november 2024. Bedömningen baseras på ett antagande om att ca 10 000 personer av dem som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd kommer att lämna landet innan lagen träder i kraft. Alla i målgruppen antas anmäla inflyttning. Beroende på hur utredningskrävande ärendena är och i vilken mån ärendet behöver kompletteras kommer handläggningstiden hos Skatteverket att variera. Handläggningstiden kan också påverkas av hur snabbt det går att få tid för identitetskontroll hos Statens servicecenter. Med undantag för enskilda ärenden antas dock alla i målgruppen vara folkbokförda i månadsskiftet januari/februari 2025.

Ett av de underlag som regeringen har använt sig av för att bedöma konsekvenserna av förslagen i propositionen är en rapport från FN:s migrationsorganisation (IOM) från 2023 som innehåller en enkätundersökning av hur vuxna ukrainska medborgare, som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet, upplever sin situation i Sverige. Av de ca 87 procent som uppgav sig stå till arbetsmarknadens förfogande hade ca 56 procent arbete i någon form. Det var få som uppgav att de hade fått stöd av Arbetsförmedlingen för att komma i arbete. Rapporten tyder alltså på att en relativt stor andel av dem som har tillfälligt skydd har ett arbete men att det samtidigt finns utrymme för att öka den andelen betydligt. Förslaget om tidigarelagd folkbokföring innebär t.ex. att målgruppen tidigare kan ta del av etableringsinsatser hos Arbetsförmedlingen.

Konsekvenser för staten

Enligt kommissionens och rådets rättstjänster kan aktiveringen av massflyktsdirektivet förlängas även efter mars 2025 om samma skäl och orsaker som förelåg vid aktiveringen av direktivet föreligger. Om aktiveringen av massflyktsdirektivet upphör i mars 2025 kan kostnaderna för förslaget om tidigarelagd folkbokföring bl.a. komma att påverkas av hur den nationella lagstiftningen om uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd tillämpas och om det blir aktuellt med en EU-gemensam ansats t.ex. när det gäller hur ett återvändandeprogram ska utformas. Mot denna bakgrund är det svårt att göra säkra antaganden om vilka konsekvenser som förslaget att tidigarelägga folkbokföringen för personer med tillfälligt skydd kan få efter mars 2025. Regeringen förbereder sig på att olika scenarion kan bli aktuella och avser att återkomma till riksdagen med mer information när en tydligare inriktning har nåtts på EU-nivå.

När en person ska folkbokföras behöver han eller hon inställa sig personligen vid ett av Statens servicecenters servicekontor där myndigheten för Skatteverkets räkning genomför kontroll av identitet. Förslaget bedöms därför innebära ökade arbetsinsatser och kostnader för Statens servicecenter när en stor grupp individer på kort tid kan förväntas vilja boka tid för att besöka ett servicekontor. De ökade kostnaderna för Statens servicecenter innebär att statens utgifter bedöms öka med 5 miljoner kronor för 2024 och med 2 miljoner kronor för 2025 på utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning.

Förslaget bedöms innebära ökade arbetsinsatser och kostnader för Skatteverket eftersom ett stort antal anmälningar kan inkomma i anslutning till att förslagen träder i kraft. De ökade kostnaderna för Skatteverket innebär att statens utgifter bedöms öka med 20 miljoner kronor för 2024 och med 6 miljoner kronor för 2025 på utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution.

Ärenden om folkbokföring kan överklagas till domstol. Antalet överklaganden till domstol förväntas dock bli mycket få. De föreslagna ändringarna när det gäller tillgången till insatser med stöd av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade och tillgången till bosättningsbaserade förmåner enligt socialförsäkringsbalken innebär inga större skillnader mot nuvarande reglering. Övriga föreslagna ändringar bedöms inte heller innebära en ökad ärendetillströmning till domstolarna.

Sammantaget bedöms förslagen därmed inte innebära ökade kostnader för domstolarna.

Arbetsförmedlingens etableringsprogram riktar sig bl.a. till nyanlända som har fyllt 20 men inte 66 år och som har ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd enligt 21 kap. UtlL som kan ligga till grund för folkbokföring. Syftet med etableringsprogrammet är att underlätta och påskynda vissa nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet. Till deltagarna kan det betalas ut etableringsersättning och i vissa fall etableringstillägg eller bostadsersättning om de uppfyller kraven för att ta del av dessa. Ersättningen handläggs och administreras av Försäkringskassan. Förslaget innebär att kostnaderna för arbetsmarknadspolitiska program och insatser kommer att öka under 2024 och 2025. För att säkra mottagningskapaciteten hos Arbetsförmedlingen bedöms även förvaltningsanslaget behöva förstärkas.

Förslaget att tidigarelägga folkbokföringen av utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd innebär att de i ett tidigare skede kan få tillgång till dessa insatser, om det är arbetsmarknadspolitiskt motiverat. Sammantaget bedöms antalet deltagare i etableringsinsatser i genomsnitt per månad öka med 100 personer 2024 och 7 800 personer 2025 jämfört med om ingen förändring görs. Utgifterna på utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv bedöms därmed öka med 29,9 miljoner kronor 2024 och med 183 miljoner kronor 2025. Av utgiftsökningen utgörs 19 miljoner kronor per år 2024 och 2025 av medel till Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag för handläggning av etableringsprogrammet. Utgiftsökningen består även av att kostnaderna för etableringsersättning ökar med 8,5 miljoner kronor 2024 och med 128 miljoner kronor 2025 samt av att kostnaderna för etableringsinsatser ökar med 2,4 miljoner kronor 2024 och 36 miljoner kronor 2025.

Förslaget att personer som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd ska vara berättigade till statligt tandvårdsstöd beräknas innebära att statens utgifter ökar med 1 miljon kronor 2024 och 1,5 miljoner kronor 2025 på tandvårdsförmånsanslaget inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg. Regeringen bedömer att de ekonomiska konsekvenserna är marginella och därmed ryms inom befintliga anslagsramar för 2024 och 2025. De administrativa kostnaderna för Försäkringskassan bedöms öka med 1,25 miljoner kronor per år 2024 och 2025 inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning.

När det gäller ekonomiska konsekvenser av att gruppen får rätt till läkemedelsförmåner är läkemedel och vissa andra varor kostnadsfria för barn under 18 år och, i fråga om preventivmedel, för personer under 21 år. Vuxna betalar emellertid en egenavgift för läkemedel och vissa andra varor som ingår i förmånerna. Patienten betalar fullt pris upp till ett belopp om 1 425 kronor. Därefter subventioneras en viss andel av kostnaderna. Patientens behöver inte betala mer än 2 850 kronor under en 12-månadersperiod (5 § lagen om läkemedelsförmåner m.m.). Regeringen bedömer att kostnaderna för läkemedelsförmånerna kommer att vara ringa och endast marginellt påverka statens kostnader. De ökade kostnaderna bedöms därför rymmas inom befintliga anslagsramar.

Som bl.a. *Försäkringskassan* och *TLV* är inne på finns det många osäkerhetsfaktorer som gör det svårt att förutsäga de exakta kostnaderna. Regeringen avser därför att noga följa kostnadsutvecklingen.

Förslaget att utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd kan folkbokföras tidigare innebär minskade kostnader på utgiftsområde 8 Migration, i och med att en sådan utlänning upphör att omfattas av lagen om mottagande av asylsökande m.fl. och därmed av Migrationsverkets mottagningsystem. Det innebär minskade kostnader för bl.a. dagersättning och för statliga ersättningar till kommuner och regioner för asylsökande, eftersom de ersättningar som regleras i förordningen (2017:193) om statlig ersättning för asylsökanden m.fl. inte längre ges för dem som folkbokförs. Sammantaget bedöms utgifterna på utgiftsområde 8 Migration minska med 55,5 miljoner kronor 2024 och med 542 miljoner kronor 2025.

Omkring 37 procent av dem som har uppehållstillstånd med tillfälligt skydd bor för närvarande i kommunala boenden som de har anvisats till enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. och 3 procent bor i Migrationsverkets anläggningsboenden. När personer som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd har folkbokförts kan kommunerna inte längre få statlig ersättning för att ordna deras boende.

Utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd som kan ligga till grund för folkbokföring omfattas av lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning. Av prioriteringsreglerna i 11 § förordningen (2016:39) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning följer dock att endast nyanlända som är registrerade och vistas vid Migrationsverkets anläggningsboenden och nyanlända som har beviljats uppehållstillstånd enligt 5 kap. 2 § UtlL ska omfattas av anvisningar. Inom Regeringskansliet pågår ett arbete med att se över vissa delar av bosättningsregelverket så att utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och som har varit anvisade en kommun att ordna boende enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. eller bor i Migrationsverkets boende kan omfattas av anvisning enligt bosättningsregelverket i samband med folkbokföring. Konsekvenserna är beaktade i regeringens förslag till finansiering i vårandringsbudgeten för 2024.

Förslaget om att föräldrar till barn som har beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd ska ha rätt till arbetsbaserad föräldrapenning på grundnivå eller sjukpenningnivå och tillfälligt föräldrapenning bedöms öka kostnaderna på föräldraförsäkringsanslaget inom utgiftsområde 12 Trygghet för familjer och barn. Kostnaderna för perioden 1 november 2024–4 mars 2025 innebär att utgifterna bedöms öka med 8,6 miljoner kronor 2024 och med 9,3 miljoner kronor 2025. Försäkringskassans kostnader för administration och handläggning av föräldrapenningsförmånerna och av etableringsersättning innebär också att utgifterna på utgiftsområde 10 Trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning bedöms öka med 2,9 miljoner kronor 2024 och 2,3 miljoner kronor 2025.

Förslaget att tidigarelägga folkbokföringen av utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd innebär att utgifterna kommer att öka för statlig ersättning till kommuner och regioner för kostnader för att ta emot de som folkbokförs. Ersättningarna betalas ut på

utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet och består bl.a. av en schablonersättning till kommunerna för kostnader i samband med mottagandet, ersättning till kommunerna för initialt ekonomiskt bistånd och ersättning till kommunerna för ensamkommande barn och unga. Sammantaget bedöms utgifterna inom utgiftsområdet öka med 71,2 miljoner kronor 2024 och med 1 232 miljoner kronor 2025.

Det bör dock beaktas att förslagen bl.a. möjliggör att utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd får bättre förutsättningar att etablera sig på arbetsmarknaden och att de också ska ha möjlighet att fortsätta arbeta under tiden som de vistats i Sverige med uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd. Det bör bl.a. bidra till minskat tryck på statens utgifter, men det saknas underlag för att göra en bedömning av sådana effekter. Förslagen bedöms leda till att statens utgifter ökar med 137,4 miljoner kronor 2024 och med 1 435 miljoner kronor 2025. Åtgärderna finansieras genom minskningar av internationellt bistånd (utgiftsområde 7) med 82,1 miljoner kronor 2024 och 893 miljoner kronor 2025, och genom minskade ersättningar på migrationsområdet (utgiftsområde 8). Sammantaget innebär förslagen därför inga ökade utgifter för staten.

Förslag till finansiering lämnas i propositionen Vårändringsbudget för 2024. Konsekvenserna för 2025 ingår i beräknade anslag i Vårpropositionen för 2024.

Konsekvenser för kommuner och regioner

Staten har ett ekonomiskt ansvar för flyktingmottagandet och ersätter kommuner och regioner för kostnader som är relaterade till mottagande av asylsökande och nyanlända. Förslaget att tidigarelägga folkbokföringen för utlänningar med tillfälligt skydd innebär att vissa kostnader för kommuner och regioner kommer att uppstå tidigare jämfört med om de hade folkbokförts enligt gällande regelverk. Förslagen kan också medföra vissa ökade kostnader för kommunerna, då en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd som folkbokförs upphör att omfattas av lagen om mottagande av asylsökande m.fl. och därmed vid behov kommer att kunna beviljas ekonomiskt bistånd och andra insatser som kommuner ger med stöd av socialtjänstlagen. Utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och som folkbokförs och är 18 år eller äldre kommer vidare att erbjudas full tillgång till hälso- och sjukvård, vilket kan innebära en viss ökning av kostnaderna för regionerna.

Kommuner och regioner kommer att få statlig ersättning för kostnader för mottagandet enligt ordinarie ersättningssystem på utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet. Ersättningen regleras i förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar och omfattar bl.a. viss ersättning för utbildning, sfi, ekonomiskt bistånd och varaktig hälso- och sjukvård. Kommunerna ersätts t.ex. för kostnader för ekonomiskt bistånd som kommuner ger till utlänningar som är förhindrade att delta i etableringsinsatser. Kommuner har även möjlighet att ta ut avgifter för vissa insatser som ges enligt socialtjänstlagen.

Förslagen i propositionen bedöms inte innebära några nya åtaganden för kommuner och regioner som innebär att den kommunala finansieringsprincipen ska tillämpas. Exempelvis innebär förslaget att en

Prop. 2023/24:151 utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd ska undantas från bosättningsbaserade förmåner inte att kommunerna ska kompenseras genom finansieringsprincipen eftersom principen inte tillämpas på förslag som inte tar direkt sikte på den kommunala verksamheten. Vidare tyder undersökningen från IOM på att en relativt stor del av dem som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd arbetar, vilket genererar skatteintäkter till kommuner och regioner. De sammantagna skatteintäkterna bidrar till att finansiera kommunernas och regionernas kostnader för bl.a. social omsorg, utbildning och hälso- och sjukvård.

Som anges ovan bor för närvarande 37 procent av dem som har uppehållstillstånd med tillfälligt skydd i kommunala boenden som de har anvisats till enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. När en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd folkbokförs upphör denne att omfattas av lagen om mottagande av asylsökande m.fl., vilket innebär att en kommun inte längre kan få statlig ersättning för att ordna boende för utlänningen. Inom Regeringskansliet pågår ett arbete med att se över vissa delar av bosättningsregelverket så att utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och som har varit anvisade till en kommun eller bor i Migrationsverkets anläggningsboende kan omfattas av anvisning enligt bosättningsregelverket i samband med folkbokföring.

Besöksfrekvensen hos tandvården bedöms öka bland personer som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd när de blir berättigade till statligt tandvårdsstöd. Om dessa personer uppsöker tandvården tidigare kommer sannolikt mer ingripande och kostsamma åtgärder att kunna undvikas.

Flera remissinstanser för fram att förslagen riskerar att övervältra kostnader från staten på kommunerna. En översyn av förordningen om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar i enlighet med vad *Sveriges Kommuner och Regioner* för fram är inte möjlig att genomföra inom ramen för detta lagstiftningsärende. Regeringen avser däremot att följa hur kommunernas och regionernas kostnader utvecklas med anledning av förslagen och återkommer vid behov i kommande ekonomiska propositioner.

Konsekvenser för enskilda

Förslagen bedöms förbättra levnadsvillkoren för utlänningar som beviljas uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd och ge dem större möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingens etableringsprogram riktar sig bl.a. till nyanlända som har fyllt 20 men inte 66 år och som har ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd enligt 21 kap. UtL som kan ligga till grund för folkbokföring. Av de ca 33 000 personer som beräknas omfattas av förslaget är knappt 21 000 i arbetsför ålder. Om de tillhör målgruppen för etableringsprogrammet och om det bedöms som arbetsmarknadspolitiskt motiverat kan de bl.a. få tillgång till etableringsinsatser och etableringsersättning. Etableringsersättningen uppgår till 308 kronor per dag, vilket är betydligt högre än den dagersättning som de tar del av i dag och som uppgår till som mest 71 kronor per dag vid egen mathållning.

En utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och som folkbokförs kommer att erbjudas samma hälso- och sjukvård och tandvård som övriga bosatta. En sådan utlänning kommer också, för det fall att han eller hon inte själv kan tillgodose sina egna behov, att kunna beviljas ekonomiskt bistånd och andra insatser enligt socialtjänstlagen. Med anledning av vad några remissinstanser lyfter om att vissa grupper riskerar att bli särskilt utsatta bör framhållas att en prövning av bistånd enligt socialtjänstlagen utgår från den enskildes inkomster och utgifter och därmed skiljer sig från den schabloniserade ersättningsmodellen i lagen om mottagande av asylsökande m.fl., vilket alltså innebär en möjlighet att uppnå bättre levnadsvillkor. Även förslaget om rätt till statligt tandvårdsstöd bedöms medföra positiva konsekvenser för de personer som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eftersom staten till viss del kommer att subventionera deras tandvård. Genom en statlig subvention bör fler personer i målgruppen ha möjlighet att besöka tandvården för förebyggande och icke-akut tandvård, vilket bidrar till en förbättrad mun- och tandhälsa.

Förslagen om utvidgad rätt till tillfällig föräldrapenning och arbetsbaserad föräldrapenning på sjukpenningnivå eller grundnivå bedöms innebära en ökad ekonomisk trygghet för förvärvsarbetande föräldrar och deras familjer. Dessutom stärks möjligheterna för den berörda gruppen att kombinera arbetsliv och familjeliv.

Skollagens (2010:800) bosättningsbegrepp omfattar den som ska vara folkbokförd här enligt folkbokföringslagen men även den som inte är folkbokförd men t.ex. omfattas av 1 § första stycket LMA. Folkbokföring medför bl.a. skolplikt för barn, vilket stärker barns rätt till utbildning, men också att rätten till utbildning stärks för vuxna genom att de bl.a. får tillgång till kommunal vuxenutbildning (7 kap. 2 § och 29 kap. 2 § skollagen). Som bl.a. *Länsstyrelsen i Skåne län* och *Malmö kommun* tar upp skulle det kunna förekomma att barn valt att fortsätta ha undervisning på distans från Ukraina. Det kan i denna del framhållas att det på EU-nivå har tagits initiativ tillsammans med ukrainska myndigheter i syfte att säkerställa att ukrainska barn som deltar i undervisning i ett mottagarland inte riskerar att i allt för stor utsträckning behöva läsa in missad skolgång vid ett återvändande till Ukraina. Regeringen bedömer att det inte finns skäl att införa en särskild reglering gällande skolplikten även för den situationen. De praktiska förutsättningarna att ta del av vissa tjänster kan vidare förenklas genom förslagen. De som omfattas av rådets genomförandebeslut kommer att kunna fortsätta använda ett giltigt körkort utfärdat av Ukraina i Sverige under den tid som skyddet enligt masflyktsdirektivet gäller (6 kap. 3 a § körkortsförordningen [1998:980] och artikel 3.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/1280 av den 18 juli 2022 om särskilda och tillfälliga åtgärder, med anledning av Rysslands invasion av Ukraina, med avseende på förarhandlingar som utfärdats av Ukraina i enlighet med landets lagstiftning). För den som inte omfattas av förordning (EU) 2022/1280 gäller att utländska körkort kommer att kunna användas i Sverige i upp till ett år efter folkbokföring (6 kap. 2 § körkortslagen [1998:488]).

Sammantaget bedöms förslagen innebära positiva konsekvenser för enskilda med förbättrade levnadsvillkor och stärkta möjligheter till etablering på arbetsmarknaden.

Prop. 2023/24:151 *Övriga konsekvenser*

Förslagen bedöms förbättra förutsättningarna för integration för utlänningar som beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd då de bl.a. kommer att få tillgång till etableringsinsatser och etableringsersättning. Med beaktande bl.a. av att utgångspunkten är att skyddet enligt massflyktsdirektivet ska vara av tillfällig natur kommer

Prop. 2023/24:151
Bilaga 2

Anmälningsskyldigheten enligt första stycket gäller inte en utländsk medborgare som omfattas av 4 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall och som inte har rätt till motsvarande immunitet och privilegier som en diplomatisk företrädare vid en främmande makts beskickning.

Denna lag träder i kraft den 1 november 2024.

Förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 18 § och 21 kap. 7 § utlänningslagen (2005:716) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

18 §¹

En utlänningsansökan om uppehållstillstånd i Sverige ska ha ansökt om och beviljats ett sådant tillstånd före inresan i landet. En ansökan om uppehållstillstånd får inte bifallas efter inresan.

Första stycket gäller dock inte om

1. utlänningsansökan har rätt till uppehållstillstånd här som flykting eller alternativt skyddsbehövande enligt 1 § eller kan beviljas uppehållstillstånd här med stöd av 21 kap. 2, 3 eller 4 §,

1. utlänningsansökan har rätt till uppehållstillstånd här som flykting eller alternativt skyddsbehövande enligt 1 § eller kan beviljas uppehållstillstånd här med stöd av 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 §,

2. utlänningsansökan med stöd av 6 § bör beviljas uppehållstillstånd här,

3. en ansökan om uppehållstillstånd avser förlängning av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd som beviljats en utlänningsansökan med stöd av 3 eller 3 a §,

4. utlänningsansökan kan beviljas eller har ett tidsbegränsat uppehållstillstånd här med stöd av 15 §,

5. utlänningsansökan enligt 3 § första stycket 1–4, 3 a § första stycket 1–4 eller andra stycket har stark anknytning till en person som är bosatt i Sverige och det inte skäligen kan krävas att utlänningsansökaren reser till ett annat land för att ge in ansökan där,

6. utlänningsansökan har rätt till uppehållstillstånd med stöd av 3 § första stycket 5,

7. utlänningsansökan kan beviljas uppehållstillstånd enligt 15 a eller 15 d §,

8. följande villkor är uppfyllda:

a) utlänningsansökaren ansöker om förlängning av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd, för arbete som har beviljats enligt 10 § i de fall som avses i 6 kap. 2 § första stycket eller enligt 15 a §, eller för att bedriva näringsverksamhet enligt 10 a §,

b) utlänningsansökaren har ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för arbete som har beviljats enligt 10 § i de fall som avses i 6 kap. 2 § första stycket och ansöker om ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för att bedriva näringsverksamhet enligt 10 a § eller tvärtom inom giltighetstiden för det tidigare tillståndet och förutsättningarna för det tillståndet varit uppfyllda, eller

c) en ansökan avser ett uppehållstillstånd som familjemedlem till en utlänningsansökan som avses i a eller b, om ansökan ges in inom giltighetstiden för

¹ Senaste lydelse 2022:303.

det tidigare tillståndet som familjemedlem och utlänningen beviljas uppehållstillstånd enligt de bestämmelser som anges där,

9. utlänningen har ett uppehållstillstånd enligt 10 § eller 5 b kap. 3 § och antingen slutfört studier som motsvarar 30 högskolepoäng eller fullföljt en termin vid forskarutbildning eller har ett uppehållstillstånd enligt 5 b kap. 1, 2, 4, 7 eller 8 §,

10. utlänningen har rätt till uppehållstillstånd enligt 2 a eller 2 d §, eller 11. det annars finns synnerliga skäl.

Första stycket gäller inte heller om utlänningen har beviljats en visering för att besöka en arbetsgivare i Sverige eller är undantagen från kravet på visering om han eller hon ansöker om ett uppehållstillstånd för arbete inom ett slag av arbete där det råder stor efterfrågan på arbetskraft. En ytterligare förutsättning är att arbetsgivaren skulle förorsakas olägenheter om utlänningen måste resa till ett annat land för att ge in ansökan där eller att det annars finns särskilda skäl.

Första stycket gäller inte heller en utlänning som har beviljats ett uppehållstillstånd enligt 9 §, om ansökan avser ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för arbete enligt 10 § i de fall som avses i 6 kap. 2 § första stycket eller för att bedriva näringsverksamhet enligt 10 a § och ges in inom giltighetstiden för det tidigare tillståndet.

Vid skälighetsbedömningen enligt andra stycket 5 ska konsekvenserna för ett barn av att skiljas från sin förälder särskilt beaktas, om det står klart att uppehållstillstånd skulle ha beviljats om prövningen gjorts före inresan i Sverige.

I fråga om uppehållstillstånd för en utlänning som ska avvisas eller utvisas enligt ett beslut som har fått laga kraft gäller föreskrifterna i 15 a och 20 §§ samt 12 kap. 16 b, 16 c och 18–20 §§.

I 7 § lagen (2017:353) om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå föreskrivs ytterligare undantag från första stycket under perioden 20 juli 2021–19 januari 2025.

21 kap.

7 §

En utlänning som beviljas uppehållstillstånd med tillfälligt skydd *skall* också ges arbetstillstånd för den tid som uppehållstillståndet gäller.

En utlänning som beviljas uppehållstillstånd med tillfälligt skydd *eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd ska* också ges arbetstillstånd för den tid som uppehållstillståndet gäller.

Denna lag träder i kraft den 1 november 2024.

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 3 § och 11 kap. 8 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

3 §

Den som kommer till Sverige och kan antas komma att vistas här under längre tid än ett år ska anses vara bosatt här i landet. Detta gäller dock inte om synnerliga skäl talar mot det. En utlänning som *enligt 4 § andra stycket folkbokföringslagen (1991:481) inte ska folkbokföras* ska inte heller anses vara bosatt här.

Den som kommer till Sverige och kan antas komma att vistas här under längre tid än ett år ska anses vara bosatt här i landet. Detta gäller dock inte om synnerliga skäl talar mot det. En utlänning som *har ett giltigt uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716)* ska inte anses vara bosatt här.

En i Sverige bosatt person som lämnar landet ska fortfarande anses vara bosatt här i landet om utlandsvistelsen kan antas vara längst ett år.

11 kap.

8 §

En förälder har rätt till föräldrapenningsförmåner endast för vård av barn som är bosatt i Sverige. Vid adoption ska barnet anses bosatt i Sverige om den blivande föräldern är bosatt här.

Trots det som anges i första stycket har en förälder rätt till föräldrapenningsförmåner för vård av barn som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716).

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2024.
  2. För den som var folkbokförd i Sverige den 31 oktober 2024 gäller 5 kap. 3 § i den äldre lydelsen.

Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade ska införas en ny paragraf, 7 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 a §

En utlänning som har ett giltigt uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, enligt 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716) har inte rätt till insatser enligt denna lag.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2024.
  2. Lagen tillämpas inte för den som har beviljats en insats före ikraftträdandet.

Efter remiss har yttranden kommit in från Arbetsförmedlingen, Barnombudsmannen, Bodens kommun, Borås kommun, Centrala studiestödsnämnden, Domstolsverket, Försäkringskassan, Förvaltningsrätten i Göteborg, Förvaltningsrätten i Jönköping, Förvaltningsrätten i Stockholm, Förvaltningsrätten i Umeå, Göteborgs kommun, Helsingborgs kommun, Härnösands kommun, Inspektionen för socialförsäkringen, Jämställdhetsmyndigheten, Kammarrätten i Stockholm, Lysekils kommun, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Malmö kommun, Migrationsverket, Myndigheten för delaktighet, Nacka kommun, Nordic Ukraine Forum, Pensionsmyndigheten, Polismyndigheten, Region Stockholm, Skatteverket, Socialstyrelsen, Sollentuna kommun, Statens servicecenter, Statens skolverk, Statistiska centralbyrån, Statskontoret, Stockholms kommun, Svenska Röda Korset, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Kommuner och Regioner, Sundsvalls kommun, Säkerhetspolisen, Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, Transportstyrelsen, Ukrainiska Alliansen i Sverige, Uppsala kommun, Uppsala universitet, Vuxenutbildning i Samverkan, Växjö kommun och Örebro kommun.

Därutöver har yttranden inkommit från Asylrättscentrum, BRIS, Funkibator, Help in Change, RefugeeHope, Rädda Barnen, Svenska kyrkan, Sveriges stadsmissioner, UkrainiansInSweden och UNHCR.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna några synpunkter: Botkyrka kommun, Enköpings kommun, Funktionsrätt Sverige, Gävle kommun, Haninge kommun, Huddinge kommun, Hässleholms kommun, Järfälla kommun, Karlstads kommun, Linköpings kommun, Norrtälje kommun, Region Skåne, Region Norrbotten, Skellefteå kommun, Solna kommun, Strängnäs kommun, Södertälje kommun, Västerås kommun och Ängelholms kommun.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2024-05-06

Närvarande: F.d. justitierådet Sten Andersson samt justitieråden Ulrik von Essen och Cecilia Renfors

Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd

Enligt en lagrådsremiss den 2 maj 2024 har regeringen (Justitiedepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om folkbokföring av utlänningar med tillfälligt skydd i vissa fall,
2. lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481),
3. lag om ändring i utlänningslagen (2005:716),
4. lag om ändring i socialförsäkringsbalken,
5. lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,
6. lag om ändring i lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd,
7. lag om ändring i lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunnige Martin Une Larsson från Justitiedepartementet, biträdd av rättssakkunniga Alicia Eklund från Finansdepartementet.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Justitiedepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 23 maj 2024

Närvarande: statsminister Kristersson, ordförande, och statsråden Busch, Billström, Svantesson, Ankarberg Johansson, Edholm, J Pehrson, Waltersson Grönvall, Strömmer, Roswall, Forssmed, Tenje, Slottnér, Wykman, Malmer Stenergard, Kullgren, Pourmokhtari

Föredragande: statsrådet Malmer Stenergard

Regeringen beslutar proposition Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd